

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO, TARNYBOS LIETUVOS RESPUBLIKOS MUITINĖJE STATUTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2001 M. SAUSIO 25 D. NUTARIMU NR. 86 PATVIRTINTŲ LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO PAŠALPŲ NUOSTATŲ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2012 m. vasario 27 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Egidijaus Bieliūno, Tomos Birmontienės, Prano Kuconio, Gedimino Mesonio, Ramutės Ruškytės, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Romualdo Kęstučio Urbaičio, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo atstovui teisėjui Ernestui Spruogiui,

suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovėms Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Teisės skyriaus vedėjai Ritai Visockienei, šios ministerijos Socialinio draudimo ir pensijų departamento direktoriaus pavaduotojai Alfredai Šatrauskienei ir šio departamento Socialinio draudimo skyriaus vyriausiajai specialistei Gintarei Vizbaraitei, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Pašalpų ir nedarbingumo kontrolės skyriaus vedėjo pavaduotojai Vaidai Mackevičienei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2012 m. sausio 27 d. išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 15/2008-19/2010-25/2010-106/2010-27/2011-36/2011 pagal:

1) pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymus ištirti, ar:

– Lietuvos Respublikos tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymu patvirtinto Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punktas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat ar Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju, 52 straipsniui (prašymas Nr. 1B-16/2008);

– Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punktas tiek, kiek jame nustatyta, kad tėvystės pašalpa neskiriama tuo atveju, kai vaiko tėvo pajamos, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, adekvačiai nekompensuoja prarasto kompensuojamojo uždarbio, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-21/2010);

– Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punktas tiek, kiek jame nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama tuo atveju, kai moters pajamos, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, adekvačiai nekompensuoja prarasto kompensuojamojo uždarbio, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-27/2010);

– Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2008 m. birželio 17 d. redakcija) tiek, kiek joje nėra nustatyta, kad iš vaiko priežiūros atostogų išleisto apdraustojo gaunamos motinystės (tėvystės) pašalpos nėra išskaičiuojamos jo realiai negautos pajamos, nuo kurių yra sumokėtos socialinio draudimo įmokos, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymai Nr. 1B-119/2010, 1B-44/2011);

– Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 48¹ punktas (2008 m. sausio 16 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju, 52 straipsniui (prašymas Nr. 1B-16/2008);

– Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės

socialinio draudimo pašalpų nuostatų 41 punkto (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) nuostata, kad asmenims „motinystės pašalpa mokama, jeigu jie neturi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos“, tiek, kiek ja nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama tuo atveju, kai moters pajamos, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, adekvačiai nekompensuoja prarasto kompensuojamojo uždarbio, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-27/2010);

2) pareiškėjo – Kauno apygardos administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 49 punkto antroji pastraipa (2008 m. sausio 16 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29, 38, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-27/2011).

Konstitucinio Teismo 2012 m. sausio 19 d. sprendimu šie pareiškėjų prašymai buvo sujungti į vieną bylą ir jai suteiktas numeris 15/2008-19/2010-25/2010-106/2010-27/2011-36/2011.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

1. Pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymas dėl Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymu patvirtinto Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto (toliau – ir Statutas) (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkto atitikties Konstitucijai (prašymas Nr. 1B-16/2008) grindžiamas šiais argumentais.

Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatyti apribojimai muitinės pareigūnui dirbti kitą darbą iš esmės yra analogiški tiems, kurie valstybės tarnautojams buvo įtvirtinti Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 17 straipsnio nuostata, Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimu pripažinta prieštaraujančia Konstitucijai.

Muitinės pareigūnams, kaip statutiniams valstybės tarnautojams, yra nustatyti specialūs reikalavimai, kurie netaikomi kitiems valstybės tarnautojams, tačiau abejotina, ar Statuto 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintas draudimas yra proporcingas siekiamam tikslui (padėti išvengti viešųjų ir privačiųjų interesų konflikto, užtikrinti, kad valstybės tarnyba, jos teikiamos galimybės nebūtų panaudojamos ne viešajam interesui garantuoti, bet asmeniniais interesais, kad nebūtų trukdoma valstybės tarnautojui atlikti tarnybos pareigų, kad nebūtų pakenkiama valstybės tarnybos arba atitinkamos valstybės institucijos autoritetui, kad jos nebūtų diskredituojamos, kad

būtų užkirstas kelias valstybės tarnautojams dirbti tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jie turi valdingus įgaliojimus arba kontroliuoja, prižiūri jų veiklą, arba priima kokius nors kitus sprendimus, susijusius su ta įmone, įstaiga ar organizacija (arba dalyvauja tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir (arba) kontroliuojant jų vykdymą ir kt.). Todėl pareiškėjas abejoja, ar ginčijamu teisiniu reguliavimu yra paisoma valstybės tarnybos konstitucinės sampratos, ar nėra pažeidžiamas konstitucinis teisinės valstybės principas, Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostata, kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą. Remdamasis oficialiąja konstitucine asmenų lygybės principo doktrina (Konstitucijos 29 straipsnis) pareiškėjas taip pat abejoja, ar tarp muitinės pareigūnų ir kitų valstybės tarnautojų statuso yra tokių skirtumų, kad skirtingi apribojimai dirbti kitą darbą būtų objektyviai pateisinami.

2. Pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymai dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo (toliau – ir Įstatymas) 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1, 2 punktų atitikties Konstitucijai (prašymai Nr. 1B-21/2010, 1B-27/2010) grindžiami šiais argumentais.

Pasak pareiškėjo (prašymas Nr. 1B-27/2010), pagal Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punktą motinystės pašalpos skiriamos tik tuo atveju, jeigu moteris neturi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos. Taigi motinystės pašalpos neskiriamos net ir tuo atveju, kai moters pajamos, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, adekvačiai nekompensuoja prarasto kompensuojamojo uždarbio. Be to, tokiu teisiniu reguliavimu pažeidžiamas asmenų, gavusių pajamų, lygiateisiškumas, palyginti su asmenimis, kurie pajamų negavo. Toks teisinis reguliavimas, pareiškėjo nuomone, prieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Pasak pareiškėjo (prašymas Nr. 1B-21/2010), pagal Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punktą tėvystės pašalpos skiriamos tik tuo atveju, jeigu vaiko tėvas neturi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos. Taigi tėvystės pašalpos neskiriamos net ir tuo atveju, kai vaiko tėvo pajamos, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, adekvačiai nekompensuoja prarasto kompensuojamojo uždarbio. Be to, tokiu teisiniu reguliavimu pažeidžiamas asmenų, gavusių pajamų, lygiateisiškumas, palyginti su asmenimis, kurie pajamų negavo. Toks teisinis reguliavimas, pareiškėjo nuomone, prieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

3. Pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymas dėl Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų (toliau – ir Nuostatai) 41 punkto (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) nuostatos atitikties Konstitucijai

(prašymas Nr. 1B-27/2010) grindžiamas iš esmės tais pačiais argumentais, kaip ir šio pareiškėjo prašymas dėl Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punkto atitikties Konstitucijai.

4. Pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymai dėl Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2007 m. gruodžio 4 d., 2008 m. birželio 17 d. redakcijos) atitikties Konstitucijai (prašymai Nr. 1B-16/2008, 1B-119/2010, 1B-44/2011) grindžiami šiais argumentais.

4.1. Grįsdamas savo abejones dėl Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) atitikties Konstitucijai (prašymas Nr. 1B-16/2008) pareiškėjas pažymi, kad ginčijamu teisiniu reguliavimu yra ribojama teisė gauti motinystės (tėvystės) pašalpą atsižvelgiant į tai, kad asmuo turi draudžiamųjų pajamų, t. y. lieka dirbti kitoje (-ose) darbovietėje (-ėse) pagal darbo sutartį arba dirba pagal autorines sutartis ir pan. Asmuo negauna dalies pajamų, nors visose darbovietėse moka įmokas nuo visų draudžiamųjų pajamų, todėl pareiškėjui kyla abejonių, ar tokiu teisiniu reguliavimu yra užtikrinama Konstitucijos 52 straipsnyje nustatyta valstybės priedermė rūpintis piliečiais, kurie yra nepakankamai aprūpinti, bei Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta žmogaus teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju.

Minėto teisinio reguliavimo atitiktį Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintam asmenų lygybės principui pareiškėjas ginčija dėl to, kad Lietuvos Respublikos pilietis, neturintis draudžiamųjų pajamų Lietuvoje, tačiau dirbantis kitoje valstybėje, tarptautinėje organizacijoje, Europos Sąjungos institucijoje ir pan. ir gaunantis tam tikras pajamas, nuo kurių nėra mokamos įmokos į Valstybinio socialinio draudimo fondą, turi neribotą teisę gauti motinystės (tėvystės) pašalpą, kad ir kokios būtų jo gaunamos pajamos, o Lietuvos Respublikos pilietis, turintis draudžiamųjų pajamų Lietuvos Respublikoje ir mokantis įmokas į Valstybinio socialinio draudimo fondą, tokios teisės neturi.

4.2. Pareiškėjas prašyme dėl Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2008 m. birželio 17 d. redakcija) atitikties Konstitucijai (prašymas Nr. 1B-119/2010) pažymi, kad pagal Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio 3 dalį (2009 m. liepos 22 d. redakcija) savarankiškai dirbantys asmenys privalomai draudžiami *inter alia* ligos ir motinystės socialiniu draudimu motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) išmokoms gauti. Pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 7 straipsnio 2 dalies (2009 m. liepos 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2010 m. sausio 1 d.) 1 punktą individualios įmonės savininko socialinio draudimo įmokų bazė kalendorinių metų mėnesį negali būti mažesnė kaip minimalioji mėnesinė alga; ši nuostata netaikoma, jeigu individuali įmonė veiklos laikinai nevykdo ir tai yra deklaravusi Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų nustatyta tvarka. Pasak pareiškėjo, toks teisinis reguliavimas suponuoja individualios įmonės savininko pareigą mokėti socialinio draudimo įmokas neatsižvelgiant į tai, ar jis realiai gauna pajamų. Pagal Įstatymo 3 straipsnio 2 dalį apdraustojų asmens draudžiamosios pajamos – tai *inter alia* visos asmens

pajamos, nuo kurių buvo mokamos arba turėjo būti mokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos ligos ir motinystės socialiniam draudimui. Ginčijamoje Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija) nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka. Taigi ir realiai negautos pajamos yra laikomos apdraustojo asmens draudžiamosiomis pajamomis ir išskaičiuojamos iš asmeniui paskirtos motinystės (tėvystės) pašalpos, todėl ribojama asmens teisė į socialinę apsaugą (Konstitucijos 52 straipsnis), pažeidžiamas konstitucinis teisinės valstybės principas.

4.3. Grįsdamas savo abejones dėl Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2008 m. birželio 17 d. redakcija) atitikties Konstitucijai (prašymas Nr. 1B-44/2011) pareiškėjas pažymi, kad pagal Įstatymo 3 straipsnio 2 dalį apdraustojo asmens draudžiamosios pajamos – tai visos asmens pajamos, nuo kurių buvo mokamos arba turėjo būti mokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos ligos ir motinystės socialiniam draudimui. Pajamos, nuo kurių skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos, yra nustatytos Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 7 straipsnyje (2008 m. gruodžio 19 d. redakcija, įsigaliojusi 2009 m. sausio 1 d.), kurio 2 dalyje nustatyta, kad socialinio draudimo įmokos skaičiuojamos ir mokamos nuo praėjusiais metais gautų pajamų metinės sumos; individualios įmonės savininko pajamų metinę sumą sudaro įmonės apmokestinamojo pelno, apskaičiuoto pagal Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymą, ir mokesčių metų pelno mokesčio skirtumas.

Įmonės pelno pripažinimas pajamomis, nuo kurių skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos, suteikia pagrindą taikyti Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies nuostatą dėl gautų pajamų išskaičiavimo iš paskirtos motinystės (tėvystės) pašalpos. Pasak pareiškėjo, taip iš asmeniui išmokamos motinystės (tėvystės) pašalpos yra išskaičiuojamos jo negautos pajamos – individualios įmonės turėtas pelnas. Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą, pagal kurį, jei asmuo turi draudžiamųjų pajamų, jų dydžiu yra mažinama motinystės (tėvystės) pašalpa, lemia tai, kad asmuo turi kitų pajamų, kuriomis kompensuoja motinystės (tėvystės) pašalpos dalies praradimą. Motinystės (tėvystės) pašalpos skyrimo tikslas – kompensuoti asmens dėl motinystės (tėvystės) prarastas pajamas (Įstatymo 2 straipsnis). Kai asmuo realiai pajamų neturi, išskaičiavus iš motinystės (tėvystės) pašalpos negautas lėšas asmuo praranda dalį jam priklausančio turto. Taigi pareiškėjui kilo abejonių, ar Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2008 m. birželio 17 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad iš vaiko priežiūros atostogų išleisto apdraustojo gaunamos motinystės (tėvystės) pašalpos nėra išskaičiuojamos jo realiai negautos pajamos, nuo kurių yra sumokėtos socialinio draudimo įmokos, nepažeidžia Konstitucijos 52 straipsnio, konstitucinio teisinės

valstybės principo.

5. Pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymas dėl Nuostatų 48¹ punkto (2008 m. sausio 16 d. redakcija) atitikties Konstitucijai (prašymas Nr. 1B-16/2008) grindžiamas iš esmės tais pačiais argumentais, kaip ir šio pareiškėjo prašymas dėl Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) atitikties Konstitucijai.

6. Pareiškėjo – Kauno apygardos administracinio teismo prašymas dėl Nuostatų 49 punkto antrosios pastraipos (2008 m. sausio 16 d. redakcija) atitikties Konstitucijai (prašymas Nr. 1B-27/2011) grindžiamas šiais argumentais.

Pagal Nuostatų 49 punkto antrąją pastraipą tais atvejais, kai vienas iš tėvų (įtėvių) ar globėjas, įstatymų nustatyta tvarka išleistas vaiko priežiūros atostogų ir gaunantis motinystės (tėvystės) pašalpą, yra tam tikru pagrindu atleidžiamas iš darbo ir jam atleidimo iš darbo dieną išmokama išeitinė išmoka ar kompensacija už nepanaudotas kasmetines atostogas, paskirtos motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimas tęsiamas neatsižvelgiant į šias draudžiamąsias pajamas.

Lietuvos Respublikos darbo kodekso 141 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, kad darbdavys privalo visiškai atsiskaityti su atleidžiamu iš darbo darbuotoju jo atleidimo dieną, jeigu įstatymais ar darbdavio ir darbuotojo susitarimu nenustatyta kitokia atsiskaitymo tvarka, o Valstybės tarnybos įstatymo 41 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad išeitinė išmoka pradedama mokėti praėjus mėnesiui nuo valstybės tarnautojo atleidimo dienos ir mokama kas mėnesį lygiomis dalimis.

Taigi Nuostatų 49 punkto antroje pastraipoje yra nustatyta išimtis – motinystės (tėvystės) pašalpa mokama neatsižvelgiant į asmens gautas draudžiamąsias pajamas, t. y. išeitinę išmoką, ir šios išimties taikymas siejamas su išeitinės išmokos išmokėjimo asmeniui momentu. Esant šiam teisiniam reguliavimui asmenys, dirbantys pagal darbo sutartis, ir valstybės tarnautojai atsiduria skirtingose padėtyse, kadangi įstatymais yra nustatyta skirtinga išeitinės išmokos išmokėjimo tvarka. Nuostatų 49 punkto antroje pastraipoje asmenys, dirbantys pagal darbo sutartį ir valstybės tarnyboje, diferencijuojami tuo aspektu, kad ribojamas motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimas valstybės tarnautojams, kuriems išeitinė išmoka atleidžiant iš pareigų mokama praėjus vienam mėnesiui nuo valstybės tarnautojo atleidimo dienos. Tokiu teisiniu reguliavimu yra pažeidžiami Konstitucijos 29, 38, 52 straipsniai, konstitucinis teisinės valstybės principas.

II

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovų Seimo narių Jurgio Razmos, Ingridos Valinskienės, Arvydo Vidžiūno, taip pat suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovių Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinio draudimo ir pensijų departamento direktoriaus pavaduotojos Alfredos Šatrauskienės ir šio departamento Socialinio draudimo skyriaus vyriausiosios specialistės Gintarės Vizbaraitės, buvusios suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovės tuometinės Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Teisės skyriaus vedėjos

Irenos Šambaraitės (Ministro Pirmininko 2012 m. sausio 26 d. potvarkiu Nr. 22 I. Šambaraitė neteko įgaliojimų atstovauti Vyriausybei šioje konstitucinės justicijos byloje), Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Pašalpų ir nedarbingumo kontrolės skyriaus vedėjos pavaduotojos Vaidos Mackevičienės, Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Teisės skyriaus viršininkės Valentinos Lemežienės rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštarauja Konstitucijai.

1. Suinteresuoto asmens – Seimo atstovo (bylos dalyje pagal pareiškėjo prašymą Nr. 1B-16/2008) Seimo nario J. Razmos pozicija dėl Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkto atitikties Konstitucijai grindžiama šiais argumentais.

Ginčijamame Statuto punkte nustatytas diferencijuotas, palyginti su nustatytoju valstybės tarnautojams, muitinės pareigūnų teisės dirbti kitą darbą ir gauti kitą atlyginimą reguliavimas, atsižvelgiant į muitinės įstaigų statusą ir kompetenciją, yra pateisinamas. Tokia pozicija grindžiama šiomis oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatomis: atsižvelgiant į valstybės funkcijų, įgyvendinamų per atitinkamas institucijas, įvairovę, valstybės tarnybos sistemos bendrumas nepaneigia galimybės tam tikrus valstybės tarnybos santykius reguliuoti diferencijuotai; diferencijuotas valstybės tarnybos santykių teisinis reguliavimas grindžiamas valstybės (savivaldybių) institucijų ir jų vykdomų funkcijų ypatumais, šių institucijų vieta visų institucijų, per kurias vykdomos valstybės funkcijos, sistemoje, joms nustatytais įgaliojimais, atitinkamiems valstybės tarnautojams būtinomis profesinėmis savybėmis, kitais svarbiais veiksniais (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

2. Suinteresuoto asmens – Seimo atstovų Seimo narių A. Vidžiūno (bylos dalyje pagal pareiškėjo prašymą Nr. 1B-27/2010) ir I. Valinskienės (bylos dalyje pagal pareiškėjo prašymą Nr. 1B-21/2010) pozicija dėl Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1, 2 punktų atitikties Konstitucijai ir suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovių (bylos dalyje pagal pareiškėjo prašymą Nr. 1B-27/2010) V. Mackevičienės ir I. Šambaraitės pozicija dėl Nuostatų 41 punkto (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) nuostatos atitikties Konstitucijai grindžiama šiais argumentais.

2.1. Seimo nariai A. Vidžiūnas (dėl Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies 1 punkto) ir I. Valinskienė (dėl Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies 2 punkto) pažymėjo, kad motinystės, tėvystės pašalpų skyrimo tikslas – kompensuoti tik asmens dėl motinystės, tėvystės prarastas pajamas, nes asmuo dėl neseniai gimusių vaikų priežiūros pertraukia savo darbinę veiklą. Toks reguliavimas, pagal kurį motinai motinystės atostogų metu ar vaiko tėvui tėvystės atostogų metu, turinčiam draudžiamųjų pajamų, motinystės, tėvystės pašalpa nebuvo skiriama, atitiko ginčijamame įstatyme nustatytą šių pašalpų mokėjimo principą – kompensuoti prarastas pajamas. Bet kurios socialinės rizikos, taip pat

motinystės, tėvystės atveju socialinio draudimo sistema negali ir ja nesiekama kompensuoti visų dėl atitinkamų socialinės rizikos veiksnių prarastų pajamų ar užtikrinti didesnių pajamų nei buvo prarasta. Draudžiamųjų pajamų turėjimas motinystės, tėvystės pašalpos mokėjimo metu yra pakankamas pagrindas daryti prielaidą, kad šios pajamos kompensuoja dalį dėl motinystės, tėvystės prarastų pajamų.

2.2. Vyriausybės atstovės V. Mackevičienė ir I. Šambaraitė pažymėjo, kad pagal Įstatymą ir Nuostatus motinystės pašalpa skiriama įvykus tam tikram draudžiamajam įvykiui, t. y. nustatyta tvarka išdavus nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimą, ir asmens teisė į pašalpą siejama su tam tikrais faktais – asmens draustumu būtent ligos ir motinystės socialiniu draudimu, tam tikro ligos ir motinystės socialinio draudimo stažo turėjimu, pajamų dėl motinystės praradimu. Todėl tiek pagal autorines sutartis pajamas gaunantiems asmenims, tiek kitiems apdraustiesiems motinystės pašalpa mokama, jeigu jie nėštumo ir gimdymo atostogų laikotarpiu neturi draudžiamųjų pajamų. Pajamos, išmokėtos motinystės pašalpos gavimo laikotarpiu, neatsižvelgiant į tai, kada jos buvo uždirbtos, yra kvalifikuojamos kaip draudžiamųjų pajamų turėjimas motinystės pašalpos gavimo laikotarpiu. Taigi pagal teisės aktų nuostatas nėra įpareigojama vertinti autorinių darbų atlikimo laikotarpio – minėtuose teisės aktuose kalbama tik apie draudžiamųjų pajamų turėjimo (gavimo) faktą ir laiką ir juose reguliuojama, nuo kokių pajamų yra skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos.

Pašalpos visiems apdraustiesiems, taigi ir gaunantiems pajamų pagal autorines sutartis, skiriamos ir mokamos vienodomis sąlygomis. Teisinio reguliavimo skirtumus ir ypatumus lemia tik autorinių sutarčių specifika, jie grindžiami skirtingu pajamų gavimo būdu ir negali būti laikomi pažeidžiančiais asmenų lygybės principą. Jeigu pagal darbo sutartį dirbanti moteris, kuriai suteiktos nėštumo ir gimdymo atostogos, turi draudžiamųjų pajamų, jai motinystės pašalpa už draudžiamųjų pajamų turėjimo laikotarpį taip pat nemokama (nepaisant draudžiamųjų pajamų dydžio). Todėl jeigu asmenims, gaunantiems pajamų pagal autorines sutartis, motinystės pašalpa būtų mokama neatsižvelgiant į per nėštumo ir gimdymo atostogas gautą autorinį atlyginimą, būtų pažeistas asmenų lygybės principas, nes kitų apdraustųjų sąlygos gauti motinystės pašalpą būtų blogesnės.

3. Suinteresuoto asmens – Seimo atstovų Seimo narių J. Razmos (bylos dalyje pagal pareiškėjo prašymą Nr. 1B-16/2008) ir A. Vidžiūno (bylos dalyje pagal pareiškėjo prašymus Nr. 1B-119/2010, 1B-44/2011) pozicija dėl Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2007 m. gruodžio 4 d., 2008 m. birželio 17 d. redakcijos) atitikties Konstitucijai ir suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovių (bylos dalyje pagal pareiškėjo prašymą Nr. 1B-16/2008) A. Šatrauskienės ir V. Mackevičienės pozicija dėl Nuostatų 48¹ punkto (2008 m. sausio 16 d. redakcija) atitikties Konstitucijai grindžiama šiais argumentais.

3.1. Seimo atstovai pažymėjo, kad draudžiamųjų pajamų turėjimas motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimo metu yra veiksnys, galintis lemti ne tik pašalpos dydžio sumažinimą, bet ir jos

nemokėjimą tuo atveju, kai draudžiamosios pajamos yra didesnės už pašalpą. Motinystės (tėvystės) pašalpos skyrimo tikslas – kompensuoti asmens dėl motinystės (tėvystės) prarastas pajamas, nes jis dėl neseniai gimusių vaikų priežiūros pertraukia savo darbinę veiklą. Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies nuostata, kad jei asmuo turi draudžiamųjų pajamų, jų dydžiu yra mažinama motinystės (tėvystės) pašalpa, kyla iš to, kad asmuo turi kitų pajamų, kuriomis kompensuoja motinystės (tėvystės) pašalpos dalies praradimą. Bet kurios socialinės rizikos, taip pat motinystės (tėvystės) atveju socialinio draudimo sistema negali ir ja nesiekama kompensuoti visų dėl atitinkamų socialinės rizikos veiksnių prarastų pajamų ar užtikrinti didesnių pajamų nei buvo prarasta. Draudžiamųjų pajamų turėjimas motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimo metu yra pakankamas pagrindas daryti prielaidą, kad šios pajamos kompensuoja dalį dėl motinystės (tėvystės) prarastų pajamų.

Seimo nario A. Vidžiūno teigimu, individualios įmonės veiklos nesustabdymas motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimo laikotarpiu ir įmokų socialiniam draudimui mokėjimas, net jei realių pajamų iš individualios įmonės veiklos ir nėra, sudaro prielaidą manyti, kad apdraustasis turi bent minimalios mėnesinės algos dydžio pajamas. Būtent dėl to šių pajamų dydžio suma yra išskaičiuotina iš gaunamos motinystės (tėvystės) pašalpos, nes kitu atveju būtų pažeidžiamas socialinio draudimo principas kompensuoti prarastas pajamas.

3.2. Vyriausybės atstovės A. Šatrauskienė ir V. Mackevičienė pažymėjo, kad ligos ir motinystės socialinio draudimo paskirtis – įstatymų nustatytais atvejais kompensuoti šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims dėl jų pačių arba šeimos narių ligos, taip pat dėl motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) dalį prarastų ar dėl dalyvavimo profesinės reabilitacijos programoje negautų darbo pajamų (Įstatymo 2 straipsnis). Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje aiškiai išreikšta įstatymų leidėjo valia motinystės (tėvystės) pašalpą mokėti įvertinus pašalpos gavėjo draudžiamąsias pajamas (vertinamos tik asmens draudžiamosios pajamos, nurodytos Įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje, išskyrus priskaičiuotų motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) pašalpų sumas). Motinystės (tėvystės) pašalpų gavėjai, įvertinę savo finansinę padėtį vaiko priežiūros atostogų metu ir galimybę derinti darbą ir vaiko (-ų) priežiūrą, patys sprendžia ir gali pasirinkti, ar pasinaudoti vaiko priežiūros atostogomis ir gauti visą apskaičiuotą motinystės (tėvystės) pašalpą, ar dirbti ir gauti darbo užmokestį bei dalį motinystės (tėvystės) pašalpos. Įstatymo 2 straipsnyje įtvirtintas pajamų, prarastų dėl motinystės (tėvystės), kompensavimo principas priklauso nuo apdraustojo asmens pasirinkimo, ir ginčijamos Įstatymo bei Nuostatų normos neatima iš apdraustojo asmens teisės gauti motinystės (tėvystės) pašalpą.

Mokant motinystės (tėvystės) pašalpą vertinamos tik asmens draudžiamosios pajamos (t. y. pajamos, nuo kurių mokamos įmokos ligos ir motinystės socialiniam draudimui). Toks teisinis reguliavimas nesiejamas su tuo, kur asmuo dirba – Lietuvoje ar užsienyje. Motinystės (tėvystės) pašalpų mokėjimas siejamas tik su draudžiamųjų pajamų turėjimo faktu. Asmens, kuriam suteiktos

vaiko priežiūros atostogos (kaip ir kitų asmenų), gaunamos pajamos, nuo kurių neprivalo būti mokamos įmokos ligos ir motinystės socialiniam draudimui, nevertinamos nei skiriant, nei mokant pašalpas, kad ir kokioje valstybėje asmuo tas pajamas gautų. Nei užsienio valstybėse dirbantys asmenys (kai netaikoma Lietuvos Respublikos teisė), nei Lietuvoje pagal autorinę sutartį ar savarankiškai dirbantys asmenys nebuvo draudžiami ligos ir motinystės socialiniu draudimu (šiuo metu nėra draudžiami asmenys, vykdantys individualią veiklą turėdami verslo liudijimą), todėl šių asmenų pajamos nelaikytinos draudžiamosiomis pajamomis (nuo šių pajamų nemokamos socialinio draudimo įmokos ligos ir motinystės socialiniam draudimui). Tačiau visiems asmenims, turintiems draudžiamųjų pajamų, motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimo sąlygos yra vienodos, ir asmuo turi teisę pasirinkti jam tinkamiausią socialinio draudimo išmokų (paramos) gavimo modelį, t. y. turi teisę dirbti ir gauti dalį motinystės (tėvystės) pašalpos arba, naudodamasis atostogomis vaikui prižiūrėti, gauti visą motinystės (tėvystės) pašalpą.

Motinystės (tėvystės) pašalpa mokama apdraustajam, kuriam yra suteiktos vaiko priežiūros atostogos. Šios atostogos yra tikslinės – jos skirtos vaikui (-ams) prižiūrėti. Įstatymų leidėjas, išskirdamas jas kaip atskirą atostogų rūšį, pabrėžia jų svarbą ir preiumuoja, kad visas dėmesys pirmiausia bus skiriamas vaiko priežiūrai ir auginimui. Motinystės (tėvystės) pašalpos paskirtis – kompensuoti dalį dėl motinystės (tėvystės) prarastų ar negautų darbo pajamų, tad jeigu apdraustasis derina motinystę (tėvystę) su darbu ir gauna pakankamai pajamų (didesnių už pačią pašalpą), įstatymų leidėjas mano, kad valstybės parama jam nėra būtina.

4. Suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovių (bylos dalyje pagal pareiškėjo prašymą Nr. 1B-27/2011) V. Mackevičienės ir G. Vizbaraitės pozicija dėl Nuostatų 49 punkto antrosios pastraipos (2008 m. sausio 16 d. redakcija) atitikties Konstitucijai grindžiama šiais argumentais.

Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje ir Nuostatų 48¹ punkte yra aiškiai išreikšta įstatymų leidėjo valia mokėti motinystės (tėvystės) pašalpą įvertinus pašalpos gavėjo draudžiamąsias pajamas (vertinamos tik asmens draudžiamosios pajamos, nurodytos Įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje, išskyrus priskaičiuotų motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) pašalpų sumas). Kadangi valstybinio socialinio draudimo įmokos skaičiuojamos bei mokamos ir nuo valstybės tarnautojams mokamų išeitinių išmokų, šios pajamos priskiriamos draudžiamosioms pajamoms, ir tik tais atvejais, kai asmeniui atleidimo iš darbo dieną išmokama išeitinė išmoka ar kompensacija už nepanaudotas kasmetines atostogas, paskirtos motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimas tęsiamas neatsižvelgiant į šias draudžiamąsias pajamas.

Atleidžiamiesiems iš darbo apdraustiesiems, dirbusiems pagal darbo sutartį, atleidimo iš darbo dieną išmokėtos išeitinės išmokos mokant motinystės (tėvystės) pašalpą vertinamos vienodai, t. y. į jas mokant pašalpą neatsižvelgiama. Mokant motinystės (tėvystės) pašalpą taip pat neatsižvelgiama į atleidžiamiesiems iš pareigų valstybės tarnautojams atleidimo iš darbo dieną išmokėtą išeitinę išmoką

(pagal Valstybės tarnybos įstatymo 41 straipsnio 1 dalį valstybės tarnautojui, atleidžiamam iš pareigų šio įstatymo 44 straipsnio 1 dalies 12, 13 punktuose ir 2 dalyje nurodytais pagrindais, jo atleidimo iš darbo dieną išmokama dviejų jo vidutinio darbo užmokesčio dydžio išeitinė išmoka). Taigi Nuostatų 49 punkto antrojoje pastraipoje įtvirtinta taisyklė taikoma ne atskirai asmenų grupei, o visiems motinystės (tėvystės) pašalpų gavėjams, kuriems atleidimo iš darbo dieną išmokamos išeitinės išmokos.

III

1. Konstitucinio Teismo posėdyje pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo atstovas teisėjas E. Spruogis iš esmės pakartojo pareiškėjo prašyme išdėstytus argumentus ir atsakė į Konstitucinio Teismo teisėjų klausimus.

2. Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovės V. Mackevičienė, R. Visockienė, A. Šatrauskienė, G. Vizbaraitė iš esmės pakartojo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus ir atsakė į Konstitucinio Teismo teisėjų klausimus.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamos *inter alia* teisės aktų nuostatos, kuriomis reguliuojamas motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) pašalpų skyrimas ir mokėjimas asmenims nėštumo ir gimdymo, tėvystės, vaiko priežiūros atostogų metu. Vertinant šių nuostatų atitiktį Konstitucijai būtina atskleisti šioje konstitucinės justicijos byloje svarbius konstitucinių šeimos, motinystės, tėvystės ir vaikystės apsaugos garantijų aspektus.

2. Konstituciniai šeimos, motinystės, tėvystės ir vaikystės apsaugos pagrindai yra įtvirtinti Konstitucijos 38, 39 straipsniuose.

Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalyse nustatyta:

„Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas.

Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę.“

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad šios nuostatos išreiškia valstybės įsipareigojimą įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų, kad šeima, taip pat motinystė, tėvystė ir vaikystė, kaip konstitucinės vertybės, būtų visokeriopai puoselėjamos ir saugomos (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d., 2004 m. kovo 5 d., 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimai). Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalyse yra įtvirtinti bendriausio pobūdžio konstituciniai principai (Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 5 d., 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimai).

Konstitucijos 38 straipsnio 2 dalyje garantuojama valstybės apsauga ir globa įgyvendinama įvairiais būdais kuriant šeimai, motinystei, tėvystei ir vaikystei, kaip konstitucinėms vertybėms,

palankią aplinką. Konstitucinis valstybės įsipareigojimas saugoti ir globoti šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę, kaip bendras principas, tam tikrais aspektais yra išreikštas ir kitose Konstitucijos nuostatose, *inter alia* šiai bylai aktualiose 39 straipsnio 1 dalyje, kurioje garantuojama valstybės globa ir parama šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, bei 2 dalyje, kurioje dirbančioms motinoms yra užtikrinamos mokamos atostogos iki gimdymo ir po jo, palankios darbo sąlygos ir kitos lengvatos. Tačiau Konstitucijos 38 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas imperatyvas, pagal kurį valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę, negali būti aiškinamas kaip apimantis tik Konstitucijos 39 straipsnio 1, 2 dalių nuostatose įtvirtintas minėtų konstitucinių vertybių apsaugos garantijas – įgyvendinant konstitucinę valstybės priedermę kurti šeimai, motinystei, tėvystei ir vaikystei palankią aplinką gali būti plėtojamoms įvairios jų apsaugos ir paramos joms formos, *inter alia*: užtikrinamos sąlygos tėvams suderinti darbinę (profesinę) veiklą ir pareigas, susijusias su vaikų auginimu ir auklėjimu; sukuriama pakankama vaikų priežiūros ir ugdymo institucijų, padedančių šeimai vykdyti vaikų auklėjimo ir ugdymo funkcijas, tinklas, plėtojama kita šeimai, motinystei, tėvystei ir vaikystei, kaip konstitucinėms vertybėms, puoselėti būtina infrastruktūra; atsižvelgiant į šeimų poreikius ir visuomenės bei valstybės išgales, tam tikru lygiu garantuojama parama ir nedirbančioms motinoms, taip pat parama įvairaus amžiaus nepilnamečių vaikų turinčioms, ne tik ankstyvojo amžiaus vaikus namuose auginančioms, šeimoms. Šioje srityje įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į įvairius socialinius, demografinius, ekonominius veiksnius, *inter alia* valstybės materialines ir finansines galimybes, turi plačią diskreciją pasirinkti konkrečias apsaugos ir paramos priemones.

Kartu šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucijos 38 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas valstybės įsipareigojimas saugoti ir globoti šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę negali būti aiškinamas atsietai *inter alia* nuo šio straipsnio 6 dalyje įtvirtintos tėvų teisės ir pareigos auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti, kuri suponuoja, kad visų pirma būtent tėvai yra atsakingi už savo vaikų auginimą ir auklėjimą, jų išlaikymą iki pilnametystės.

3. Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Valstybė globoja šeimas, auginančias ir auklėjančias vaikus namuose, įstatymo nustatyta tvarka teikia joms paramą.“

Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta valstybės globos ir paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, garantija. Įstatymų leidėjas gali nustatyti įvairias jos įgyvendinimo formas, *inter alia*: numatyti finansinės paramos teikimą; užtikrinti galimybę dirbantiems tėvams pasinaudoti atostogomis, skirtomis vaikams auginti ir auklėti namuose; plėtoti lanksčias darbo formas, kuriomis sudaromos palankios sąlygos dirbantiems tėvams derinti vaikų auginimą ir auklėjimą namuose su darbine (profesine) veikla; suteikti galimybę auginti ir auklėti vaiką namuose ne tik motinai, bet ir tėvui, o jų nesant – ir kitiems dirbantiems šeimos nariams.

Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta valstybės globos ir paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, garantija, kaip ir iš 38 straipsnio 2 dalies kylanti bendresnio pobūdžio valstybės priedermė saugoti ir globoti šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę, negali būti aiškinama atsietai nuo 38 straipsnio 6 dalyje įtvirtintos tėvų teisės ir pareigos auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti, – kaip minėta, visų pirma būtent tėvai yra atsakingi už savo vaikų auginimą ir auklėjimą, jų išlaikymą iki pilnametystės, o valstybės pareiga – pagal išgales teikti paramą šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose.

Atsižvelgiant į tai, kad valstybės parama šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, gali būti teikiama *inter alia* kaip Konstitucijos 52 straipsnyje laiduojama socialinė parama įstatymų numatytais atvejais, pažymėtina ir tai, kad, kaip ne kartą konstatuota Konstitucinio Teismo aktuose, pilietinėje visuomenėje solidarumo principas nepaneigia asmeninės atsakomybės už savo likimą, todėl socialinės apsaugos teisinis reguliavimas turi būti toks, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pačiam pasirūpinti savo gerove, o ne pasikliauti vien valstybės laiduojama socialine apsauga (Konstitucinio Teismo 1997 m. kovo 12 d., 2002 m. lapkričio 25 d., 2003 m. gruodžio 3 d., 2004 m. kovo 5 d., 2007 m. rugsėjo 26 d., 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2012 m. vasario 6 d. nutarimas); socialinė parama neturi sudaryti prielaidų asmeniui pačiam nesiekti didesnių pajamų, savo pastangomis neieškoti galimybių užtikrinti sau ir savo šeimai žmogaus orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas, ji neturi virsti privilegija (Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 5 d., 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2012 m. vasario 6 d. nutarimas); abipusės asmens ir visuomenės atsakomybės pripažinimas yra svarbus užtikrinant socialinę darną, laiduojant asmens laisvę ir galimybę apsisaugoti nuo sunkumų, kurių žmogus vienas nepajėgtų įveikti (Konstitucinio Teismo 1997 m. kovo 12 d., 2007 m. rugsėjo 26 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2012 m. vasario 6 d. nutarimas). Taigi Konstitucija nedraudžia įstatymų leidėjui įstatymu nustatyti tokių socialinės paramos teikimo pagrindų ir sąlygų, socialinės paramos dydžių, kurie skatintų kiekvieną asmenį stengtis pagal išgales pirmiausia pačiam pasirūpinti savo ir savo šeimos gerove ir prisidėti prie visos visuomenės gerovės (Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 5 d. nutarimas).

Kaip konstatuota Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 5 d. nutarime, Konstitucijoje nėra *expressis verbis* nustatyta kokių nors paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, teikimo pagrindų, sąlygų, terminų, dydžių; tai, laikydamasis Konstitucijos normų ir principų, turi nustatyti įstatymų leidėjas; įstatymais reguliuojant paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, santykius būtina paisyti visuomenės ir valstybės išgalių; šioje srityje įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją, tačiau neleistina, kad valstybės paramos šeimai teikimas būtų susietas su tokiais aplinkybėmis (sąlygomis), kurios dirbtinai apsunkintų šios

paramos gavimą.

Įstatymų leidėjas gali pasirinkti įvairias globos ir paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, formas, jų teikimo sąlygas ir kt., tačiau įgyvendindamas savo diskreciją negali apskritai paneigti šios Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos garantijos esmės ir iš 38 straipsnio 2 dalies kylančios valstybės priedermės saugoti ir globoti konstitucines vertybes – šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalį įstatymų leidėjas, įgyvendindamas diskreciją pasirinkti įvairias globos ir paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, formas, gali, atsižvelgdamas į ypatingą ankstyvojo amžiaus vaikų apsaugos ir priežiūros poreikį, nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų sudarytos sąlygos bent vienam iš dirbančių tėvų (jų nesant – ir kitam dirbančiam šeimos nariui) tam tikrą laiką pačiam auginti ir auklėti vaiką namuose neužsiimant darbine (profesine) veikla (arba ją derinant su vaiko auginimu ir auklėjimu) ir tuo laikotarpiu gaunant atitinkamą valstybės paramą. Įstatymu gali būti numatytos ir kitokių rūšių atostogos dirbantiems tėvams, *inter alia* atostogos, suteikiamos tėvui nuo pat vaiko gimimo.

Konstitucijoje nėra nustatyta atostogų, skirtų vaikams auginti ir auklėti namuose, teikimo pagrindų, sąlygų, trukmės, jų metu teiktinos finansinės paramos dydžių, – tai, paisydamas Konstitucijos normų ir principų (*inter alia* konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo, protingumo, proporcingumo, įgytų teisių ir teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, lygiateisiškumo, konstitucinių vertybių pusiausvyros, socialinės darnos imperatyvų), turi nustatyti įstatymų leidėjas.

Įstatymų leidėjas turi diskreciją pasirinkti, iš kokių šaltinių bus finansuojama parama šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose: ji *inter alia* gali būti finansuojama valstybės biudžeto lėšomis, taip pat gali būti nustatytas ir toks teisinis reguliavimas, pagal kurį šios paramos teikimas būtų grindžiamas socialiniu draudimu, arba gali būti pasirenkamas dar kitoks šios paramos finansavimo modelis.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad, pasirinkęs Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje garantuojamos valstybės globos ir paramos tokią formą kaip vaikams auginti ir auklėti namuose skirtos atostogos, įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į jų paskirtį sudaryti tėvams sąlygas tam tikrą laiką patiems auginti ir auklėti vaikus namuose neužsiimant darbine (profesine) veikla, taip pat į šių atostogų metu teiktinos finansinės paramos paskirtį pagal valstybės galimybes kompensuoti visas prarastas pajamas ar jų dalį, gali nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį ši parama būtų teikiama atsižvelgiant į kitas šiomis atostogomis besinaudojančių asmenų pajamas, gaunamas už jų metu atliktą darbą. Kartu pažymėtina, kad negali būti nustatyta tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį vaikams auginti ir auklėti namuose skirtų

atostogų metu teikiamos finansinės paramos dydžiui turėtų įtakos pajamos, jų metu gautos už ne per jas atliktą darbą, nes tokiu darbu niekaip nėra paneigiama šių atostogų paskirtis.

4. Konstitucijos 39 straipsnio 2 dalyje nustatyta: „Dirbančioms motinoms įstatymas numato mokamas atostogas iki gimdymo ir po jo, palankias darbo sąlygas ir kitas lengvatas.“

Konstitucijos 39 straipsnio 2 dalyje *inter alia* yra nustatyta konstitucinė mokamų atostogų iki gimdymo ir po jo garantija dirbančioms motinoms atsižvelgiant į ypatingą moterų būklę ir sveikatos apsaugos poreikį tam tikrą laiką iki gimdymo ir po jo bei ypatingą motinos ir vaiko ryšį tam tikrą laiką po gimdymo. Šios konstitucinės garantijos tikslas – užtikrinti nėščios ir pagimdžiusios moters fiziologinės būklės apsaugą, ypatingą motinos ir vaiko ryšį pirmosiomis jo gyvenimo savaitėmis, sudarius galimybę dirbančiai moteriai tam tikrą pagrįstą laiką iki gimdymo ir po jo atsitraukti nuo darbinės (profesinės) veiklos.

Pažymėtina, kad, atsižvelgiant į šią konstitucinę paskirtį, dirbančių motinų mokamos atostogos iki gimdymo ir po jo yra specifinis konstitucinis motinystės ir vaikystės apsaugos institutas. Pagal Konstitucijos 39 straipsnio 2 dalį dirbančioms motinoms tam tikrą pagrįstą laiką iki gimdymo ir po jo garantuojamos mokamos atostogos suponuoja tai, kad įstatymų leidėjas, reguliuodamas teisės į šias atostogas įgyvendinimą ir atsižvelgdamas į konstitucinę jų paskirtį, paisydamas kitų Konstitucijos normų ir principų (*inter alia* konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo, protingumo, lygiateisiškumo imperatyvų), privalo nustatyti *inter alia* šių atostogų suteikimo sąlygas, pagrįstą (minimalią ir maksimalią) šių atostogų trukmę, taip pat tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį atostogų metu būtų užtikrintas išmokų, kurių dydis atitiktų per protingą laikotarpį iki atostogų gauto atlyginimo vidurkį, mokėjimas.

Įstatymų leidėjas turi diskreciją pasirinkti, iš kokių šaltinių bus apmokamos dirbančių motinų atostogos iki gimdymo ir po jo: šios atostogos *inter alia* gali būti finansuojamos valstybės biudžeto lėšomis, taip pat gali būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį šių atostogų apmokėjimas būtų grindžiamas socialiniu draudimu, arba gali būti pasirenkamas dar kitoks jų finansavimo modelis.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į konstitucinę mokamų atostogų iki gimdymo ir po jo paskirtį, gali nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį atostogos būtų apmokamos atsižvelgiant į kitas jomis besinaudojančių moterų pajamas, gaunamas už šių atostogų metu atliktą darbą. Kartu pažymėtina, kad negali būti nustatyta tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį atostogų iki gimdymo ir po jo apmokėjimui turėtų įtakos pajamos, šių atostogų metu gautos už ne per jas atliktą darbą, nes tokiu darbu niekaip nėra paneigiama šių atostogų paskirtis.

Pabrėžtina, kad, reguliuodamas teisę į Konstitucijos 39 straipsnio 2 dalyje garantuojamas mokamas atostogas iki gimdymo ir po jo, įstatymų leidėjas turi atsižvelgti *inter alia* į dirbančių ar

verslu užsiimančių moterų darbinės (profesinės) veiklos ypatumus, galinčius turėti reikšmės jų galimybėms pasinaudoti šia teise.

II

1. Pažymėtini Lietuvos Respublikos tarptautiniai įsipareigojimai, susiję su socialinėmis žmogaus teisėmis, *inter alia* teise į socialinę apsaugą. Pabrėžtina, kad nors kiekviena valstybė pati nustato konkrečias priemones, kuriomis įgyvendina socialines žmogaus teises, *inter alia* teisę į socialinę apsaugą, naudodamasi šia kompetencija valstybė turi laikytis tarptautinės teisės aktuose įtvirtintų savo įsipareigojimų ir priemonių nacionalinėms socialinės apsaugos sistemoms koordinuoti.

1948 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimtoje Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje, kurios laikytis Lietuvos Respublika iškilmingai įsipareigojo *inter alia* 1991 m. kovo 12 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos prisijungimo prie Tarptautinės žmogaus teisių chartijos dokumentų“, *inter alia* nustatyta, jog kiekvienas, kaip visuomenės narys, turi teisę į socialinę apsaugą ir teisę, kad valstybės pastangomis bei bendradarbiaujant tarptautiniu lygiu ir pagal kiekvienos valstybės struktūrą bei išteklius būtų įgyvendinamos jo orumui ir laisvam asmenybės vystymuisi būtinos ekonominės, socialinės ir kultūrinės teisės (22 straipsnis); motinoms ir vaikams suteikiama ypatinga globa ir parama; visi vaikai, santuokiniai ir nesantuokiniai, naudojami vienoda socialine apsauga (25 straipsnio 2 dalis).

Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos nuostatas plėtojančiame 1966 m. gruodžio 19 d. Tarptautiniame ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakte, prie kurio Lietuvos Respublika prisijungė minėtu 1991 m. kovo 12 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos prisijungimo prie Tarptautinės žmogaus teisių chartijos dokumentų“ ir kuris Lietuvos Respublikai įsigaliojo 1992 m. vasario 20 d., *inter alia* nustatyta, kad valstybės, šio pakto šalys, pripažįsta kiekvieno žmogaus teisę į socialinę apsaugą, įskaitant socialinį draudimą (9 straipsnis). Pakto 10 straipsnyje taip pat *inter alia* pripažįstama, kad šeimai, kuri yra natūrali ir pagrindinė visuomenės ląstelė, turi būti teikiama kuo didesnė apsauga ir pagalba, ypač tuomet, kai ji yra kuriama, ir tol, kol ji yra atsakinga už nesavarankiškų vaikų išlaikymą ir auklėjimą; ypatinga apsauga turi būti teikiama motinoms per pagrįstą laiko tarpą iki gimdymo ir po jo; dirbančios motinos tuo laikotarpiu turi gauti mokamas atostogas arba atostogas ir pakankamas socialinės paramos išmokas.

1989 m. lapkričio 20 d. Vaiko teisių konvencijoje, priimtoje Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos atsižvelgiant *inter alia* į Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos bei Tarptautinio ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakto 10 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikai įsigaliojusioje 1992 m. kovo 1 d., *inter alia* nustatyta, kad tėvams arba kitiems vaiką auklėjantiems

asmenims tenka didžiausia atsakomybė už gyvenimo sąlygų, būtinų vaikui vystytis, sudarymą pagal jų sugebėjimus ir finansines galimybes; valstybės dalyvės, atsižvelgdamos į nacionalines sąlygas ir savo galimybes, imasi reikiamų priemonių ir padeda tėvams bei kitiems vaiką auklėjantiems asmenims šią teisę įgyvendinti (27 straipsnio 2, 3 dalys).

Europos socialinės chartijos (pataisytos) (toliau – ir Chartija), priimtose 1996 m. gegužės 3 d. ir Lietuvos Respublikai įsigaliojusios (su išlygomis) 2001 m. rugpjūčio 1 d., I dalyje *inter alia* įtvirtinta, kad dirbančios moterys nėštumo metu turi teisę į specialiąją apsaugą (8 punktas); šeima, kaip pagrindinė visuomenės ląstelė, siekiant užtikrinti jos visapusišką vystymąsi, turi teisę į atitinkamą socialinę, teisinę ir ekonominę apsaugą (16 punktas). Chartijos 8 straipsnyje „Dirbančių moterų teisė į motinystės apsaugą“ nustatyta, jog, siekdamas užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta dirbančių moterų teisė į motinystės apsaugą, šalis įsipareigoja *inter alia* suteikti moterims prieš gimdymą ir po jo mokamas, ne trumpesnes kaip 14 savaičių bendros trukmės atostogas arba pakankamas socialinio draudimo išmokas, arba išmokas iš valstybės fondų tokioms atostogoms. Chartijos 16 straipsnyje „Šeimos teisė į socialinę, teisinę ir ekonominę apsaugą“ nustatyta, kad, siekdamas užtikrinti būtinas sąlygas visapusiškam šeimos, kaip pagrindinės visuomenės ląstelės, vystymuisi, šalis įsipareigoja prisidėti prie šeimos gyvenimo ekonominės, teisinės ir socialinės apsaugos tokiomis priemonėmis kaip socialinės ir šeimos pašalpos, palanki valstybės mokesčių politika, šeimos aprūpinimas būstu, lengvatos jaunavedžiams ir kitomis reikiamomis priemonėmis.

2. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys nustato ir konkretesnius valstybės įsipareigojimus, susijusius su motinystės apsauga. 2000 m. birželio 15 d. Tarptautinės darbo organizacijos konvencijoje Nr. 183 dėl 1952 m. Motinystės apsaugos konvencijos (su pakeitimais) pakeitimo (Lietuvos Respublikos ratifikuota 2003 m. kovo 25 d. ir Lietuvos Respublikai įsigaliojusi 2004 m. rugsėjo 23 d.) *inter alia* nustatyta, kad:

– nacionalinės teisės ir praktikos nustatyta tvarka pateikusi medicinos pažymą arba kitą atitinkamą dokumentą, kuriame būtų nurodyta numanoma vaiko gimimo diena, dirbanti moteris turi teisę į ne trumpesnes kaip 14 savaičių motinystės atostogas (4 straipsnio 1 dalis); atsižvelgiant į motinos ir vaiko sveikatos apsaugą, motinystės atostogas sudaro privalomos šešių savaičių atostogos po vaiko gimimo, jeigu vyriausybė ir atitinkamos darbdaviams ir darbuotojams atstovaujanti organizacijos valstybės lygiu nėra susitarusios kitaip (4 straipsnio 4 dalis); motinystės atostogų iki gimdymo dalis gali būti pailginta bet koku laikotarpiu, kurį sudaro skirtumas tarp numanomos ir tikrosios vaiko gimimo dienos, nesumažinant privalomos atostogų po gimdymo dalies (4 straipsnio 5 dalis);

– ligos, komplikacijų arba komplikacijų tikimybės dėl nėštumo ar gimdymo atveju pateikus medicinos pažymą suteikiamos atostogos prieš motinystės atostogas arba po jų; tokių atostogų

popūdis ir maksimali trukmė gali būti nustatyta pagal nacionalinę teisę ir praktiką (5 straipsnis);

– moterims, kurios nedirba dėl motinystės atostogų ar atostogų ligos arba komplikacijų dėl nėštumo ar gimdymo atveju, piniginės išmokos skiriamos pagal nacionalinius įstatymus ir kitus teisės aktus arba kitu nacionalinę praktiką atitinkančiu būdu (6 straipsnio 1 dalis); piniginės išmokos turi būti tokio dydžio, kad užtikrintų reikiamą moters bei jos vaiko sveikatos būklę ir tinkamą gyvenimo lygį (6 straipsnio 2 dalis); jeigu pagal nacionalinę teisę ar praktiką piniginių išmokų, mokamų už motinystės atostogas, dydis yra skaičiuojamas atsižvelgiant į buvusį uždarbį, tokių išmokų dydis negali būti mažesnis kaip du trečdaliai buvusio moters uždarbio arba to uždarbio, į kurį atsižvelgiama apskaičiuojant išmokos dydį (6 straipsnio 3 dalis); kiekviena Tarptautinės darbo organizacijos narė užtikrina, kad didžioji dalis dirbančių moterų atitiktų piniginių išmokų skyrimo sąlygas (6 straipsnio 5 dalis); jeigu pagal nacionalinius įstatymus ir kitus teisės aktus arba kitu valstybės praktiką atitinkančiu būdu moteris neatitinka sąlygų piniginei išmokai gauti, ji turi teisę į pakankamas išmokas iš socialinės paramos fondų, atlikus tokiai paramai gauti reikalingą materialinės padėties patikrinimą (6 straipsnio 6 dalis); siekiant apsaugoti moterų padėtį darbo rinkoje, išmokos už motinystės atostogas ar atostogas ligos arba komplikacijų dėl nėštumo ar gimdymo atveju skiriamos per privalomojo socialinio draudimo ar viešuosius fondus arba vidaus nacionalinės teisės ir praktikos nustatytu būdu (6 straipsnio 8 dalis).

3. Šiame kontekste pažymėtina, kad teisė į socialinio aprūpinimo, *inter alia* motinystės, išmokas patenka į *inter alia* Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnio „Nuosavybės apsauga“ apsaugos sritį. Europos Žmogaus Teisių Teismas 2010 m. rugsėjo 30 d. nutarime dėl priimtino byloje *Hasani prieš Kroatiją* (pareiškimas Nr. 20844/09) konstatavo, kad, administracinei institucijai priėmus sprendimą, kuriuo pagal atitinkamus įstatymus nustatoma asmens teisė į motinystės pašalpą, tokiu sprendimu asmeniui suteikiama teisė reikalauti šios išmokos ir tokia išmoka yra nuosavybė pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnį.

4. Pažymėtina, kad pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 153 straipsnio 1 dalies a punktą Europos Sąjunga remia ir papildo valstybių narių veiklą visų pirma darbo aplinkos gerinimo siekiant rūpintis darbuotojų sveikata ir sauga srityje.

4.1. Europos Bendrijų Tarybos 1992 m. spalio 19 d. direktyvoje 92/85/EEB dėl priemonių, skirtų skatinti, kad būtų užtikrinta geresnė nėščių ir neseniai pagimdžiusių arba maitinančių krūtimi darbuotojų sauga ir sveikata, nustatymo (dešimtoji atskira direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje) (OL L 348, 1992 m. lapkričio 28 d. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 2 t., p. 110–117) *inter alia* nustatyta:

– valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad nėščios, neseniai pagimdžiusios ir maitinančios krūtimi darbuotojos turėtų teisę į bent 14 savaičių nepertraukiamas motinystės

atostogas prieš ir (arba) po gimdymo, remiantis nacionalinės teisės aktais ir (arba) praktika (8 straipsnio 1 dalis); į tokias motinystės atostogas turi įeiti bent dviejų savaitių privalomos motinystės atostogos prieš ir (arba) po gimdymo, remiantis nacionalinės teisės aktais ir (arba) praktika (8 straipsnio 2 dalis);

– motinystės atostogų atveju turi būti garantuotos nėščių, neseniai pagimdžiusių ir maitinančių krūtimi darbuotojų teisės, susijusios su darbo sutartimi, taip pat šių darbuotojų atlyginimo išlaikymas ir (arba) teisė į atitinkamą pašalpą (11 straipsnio 2 punktas); tokia pašalpa yra laikoma atitinkama, jei ji užtikrina pajamas, lygiavertes toms, kurias, atsižvelgiant į bet koki nacionalinės teisės aktais nustatytą maksimumą, darbuotoja gautų nutraukusi savo darbinę veiklą dėl su sveikata susijusių priežasčių (11 straipsnio 3 punktas); valstybės narės gali padaryti teisę į nurodytą atlyginimą arba pašalpą priklausomą nuo sąlygos, kad suinteresuota darbuotoja atitiktų nacionalinės teisės aktais nustatytus reikalavimus, kurie suteikia jai teisę gauti tokias išmokas; tačiau negali būti reikalaujama ilgesnio negu 12 mėnesių įdarbinimo laikotarpio prieš numatytą gimdymo datą (11 straipsnio 4 punktas).

4.2. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – ETT), savo jurisprudencijoje aiškindamas motinystės atostogų turinį, yra pažymėjęs, kad kasmetinių mokamų atostogų ir motinystės atostogų paskirtis yra skirtinga (ETT 2004 m. kovo 18 d. sprendimas *María Paz Merino Gómez prieš Continental Industrias del Caucho SA*, C-342/01, Rink. p. I-2605, 32 punktas); motinystės atostogomis siekiama, viena vertus, apsaugoti moters biologinę būklę per nėštumą ir po jo bei, kita vertus, ypatingus jos ir vaiko santykius per laikotarpį po nėštumo ir gimdymo, išvengiant, kad šiems santykiams trukdytų įsipareigojimai, kylantys dėl profesinės veiklos vykdymo tuo pačiu metu (ETT 2001 m. lapkričio 29 d. sprendimas *Joseph Griesmar prieš Ministre de l'Economie, des Finances et de l'Industrie ir Ministre de la Fonction publique, de la Réforme de l'Etat et de la Décentralisation*, C-366/99, Rink. p. I-9383, 43 punktas; ETT 2007 m. rugsėjo 20 d. sprendimas *Sari Kiiski prieš Tampereen kaupunki*, C-116/06, Rink. p. I-7643, 46 punktas); nėščioms darbuotojoms suteikta teisė į motinystės atostogas turi būti vertinama kaip ypatingos svarbos socialinės teisės apsaugos priemonė (ETT 2007 m. rugsėjo 20 d. sprendimas *Sari Kiiski prieš Tampereen kaupunki*, C-116/06, Rink. p. I-7643, 49 punktas). ETT taip pat yra pažymėjęs, kad pagal Direktyvą 92/85 draudimas dirbti susijęs tik su minėtu šios direktyvos 8 straipsnyje numatytą keturiolikos savaitių motinystės atostogų dviejų savaitių laikotarpiu (ETT 2004 m. lapkričio 18 d. sprendimas *Land Brandenburg prieš Ursula Sass*, C-284/02, Rink. p. I-11143, 45 punktas).

III

Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1, 2 punktų atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai,

konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Minėta, kad pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas (prašymai Nr. 1B-21/2010, 1B-27/2010) prašo ištirti *inter alia* Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1, 2 punktų tiek, kiek juose nustatyta, kad motinystės, tėvystės pašalpos neskiriamos tuo atveju, kai moters ar vaiko tėvo pajamos, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, adekvačiai nekompensuoja prarasto kompensuojamojo uždarbio, atitiktį Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Pareiškėjas savo abejones dėl Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1, 2 punktų atitikties Konstitucijai grindžia tuo, kad motinystės, tėvystės pašalpos neskiriamos net ir tuo atveju, kai moters ar vaiko tėvo pajamos, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, adekvačiai nekompensuoja prarasto kompensuojamojo uždarbio, taip pat tuo, kad tokiu teisiniu reguliavimu pažeidžiamas asmenų, gavusių pajamų, lygiateisiškumas, palyginti su asmenimis, kurie pajamų negavo.

2. Nors pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas (prašymas Nr. 1B-27/2010) prašo ištirti, ar *inter alia* Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punktas tiek, kiek jame nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama tuo atveju, kai moters pajamos, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, adekvačiai nekompensuoja prarasto kompensuojamojo uždarbio, neprieštaruja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, iš pareiškėjo prašymo ir administracinės bylos, kurioje buvo nutarta kreiptis į Konstitucinį Teismą, medžiagos matyti, jog jis prašo ištirti, ar Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punktas tiek, kiek jame nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama tuo atveju, jeigu moteris nėštumo ir gimdymo atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Nors pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas (prašymas Nr. 1B-21/2010) prašo ištirti, ar *inter alia* Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punktas tiek, kiek jame nustatyta, kad tėvystės pašalpa neskiriama tuo atveju, kai vaiko tėvo pajamos, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, adekvačiai nekompensuoja prarasto kompensuojamojo uždarbio, neprieštaruja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, iš pareiškėjo prašymo ir administracinės bylos, kurioje buvo nutarta kreiptis į Konstitucinį Teismą, medžiagos matyti, jog jis prašo ištirti, ar Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punktas tiek, kiek jame nustatyta, kad tėvystės pašalpa neskiriama tuo atveju, kai vaiko tėvas tėvystės atostogų metu turi darbinės veiklos

pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Atsižvelgdamas į pareiškėjo prašymų turinį ir argumentus bei administracinių bylų, kuriose buvo nutarta kreiptis į Konstitucinį Teismą, medžiagą, šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas tirs, ar:

– Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punktą tiek, kiek jame nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama tuo atveju, jeigu moteris nėštumo ir gimdymo atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punktą tiek, kiek jame nustatyta, kad tėvystės pašalpa neskiriama tuo atveju, kai vaiko tėvas tėvystės atostogų metu turi darbinės veiklos pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

3. Įstatymo 5 straipsnyje „Ligos, profesinės reabilitacijos, motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) socialinio draudimo pašalpos“, kurio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1, 2 punktus ginčija pareiškėjas, buvo nustatyta:

„1. Pagal šį įstatymą skiriamos ir mokamos ligos, profesinės reabilitacijos, motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) pašalpos.

2. Ligos pašalpos skiriamos turintiems teisę jas gauti asmenims šiais atvejais:

1) apdraustiesiems asmenims, tapusiems laikinai nedarbingiems dėl ligos arba traumos ir dėl to praradusiems darbo pajamų, išskyrus Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo numatytus ligos pašalpos skyrimo ir mokėjimo atvejus;

2) sergantiems šeimos nariams slaugyti. Ši pašalpa skiriama, jeigu gydytojo nurodymu būtina slaugyti susirgusį apdraustojo asmens šeimos narį;

3) dėl užkrečiamųjų ligų protrūkių arba epidemijų nušalintiems nuo darbo;

4) apdraustiesiems asmenims, kurie gydosi sveikatos priežiūros įstaigoje, teikiančioje ortopedines ir (ar) protezavimo paslaugas. Ši pašalpa skiriama apdraustiesiems asmenims už visą gydymosi tokioje įstaigoje laiką, taip pat vykimo į ją ir grįžimo iš jos laiką;

5) vaikų priežiūrai, jeigu vaikų įstaigose nustatytas infekcijų plitimą ribojantis režimas.

6) vaiko priežiūrai, jeigu asmuo, kuriam suteiktos nėštumo ir gimdymo atostogos ar atostogos vaikui prižiūrėti, kol jam sueis treji metai (toliau – vaiko priežiūros atostogos), dėl savo ligos ar traumos negali šio vaiko prižiūrėti.

7) apdraustiesiems asmenims, tapusiems laikinai nedarbingiems dėl audinių, ląstelių ar organų paėmimo transplantacijai donorystės tikslu.

3. Motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) pašalpos skiriamos turintiems teisę jas gauti apdraustiesiems asmenims šiais atvejais (išskyrus šio straipsnio 5 dalyje numatytus atvejus):

- 1) motinystės – moterims nėštumo ir gimdymo atostogų metu;
- 2) tėvystės – apdraustajam asmeniui tėvystės atostogų metu, kol vaikui sueis vienas mėnuo;
- 3) motinystės (tėvystės) – apdraustajam asmeniui vaiko priežiūros atostogų metu, kol vaikui sueis dveji metai.

4. Profesinės reabilitacijos pašalpos skiriamos ir mokamos turintiems teisę jas gauti apdraustiesiems asmenims, kuriems Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – NDNT) nustatė profesinės reabilitacijos paslaugų poreikį, jeigu šie asmenys dalyvauja profesinės reabilitacijos programoje.

5. Asmenims, privalomai draudžiamiems ligos ir motinystės socialiniu draudimu, kai draudžiama motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) pašalpoms, ir asmenims, nurodytiems šio įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje, pašalpos skiriamos šiais atvejais:

- 1) motinystės – pagal pateiktą nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimą, išduotą šio įstatymo 16 straipsnio 5 dalyje nustatyta tvarka, jeigu moteris neturi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos;
- 2) tėvystės – vieną mėnesį nuo vaiko gimimo, jeigu vaiko tėvas neturi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos;
- 3) motinystės (tėvystės) – kol vaikui sueis dveji metai. Jeigu asmuo turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, mokant šią pašalpą atitinkamai taikomos šio įstatymo 21 straipsnio 4 dalies nuostatos.

6. Asmenys, nurodyti Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio 3 ir 5 dalyse, pateikę nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimą (šio straipsnio 5 dalies 1 punktą), prilyginami asmenims, kuriems suteiktos nėštumo ir gimdymo atostogos, o pateikę vaiko gimimo liudijimą (šio straipsnio 5 dalies 2 ir 3 punktai), – asmenims, kuriems suteiktos tėvystės ar vaiko priežiūros atostogos. Šioje dalyje nurodytiems asmenims tėvystės atostogų pradžia laikoma vaiko gimimo diena, o vaiko priežiūros atostogų diena – kita diena po tėvystės atostogų ar nėštumo ir gimdymo atostogų.“

Pažymėtina, kad pagal Įstatymo 4 straipsnio (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 3 dalį, nurodytą Įstatymo 5 straipsnio 5 dalyje (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija), asmenys, gaunantys pajamų pagal autorines sutartis, ligos ir motinystės socialiniu draudimu draudžiami ligos, profesinės reabilitacijos, motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) socialinio draudimo pašalpoms.

Vadinasi, ir asmenys, gaunantys pajamų pagal autorines sutartis, draudžiami motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) socialinio draudimo pašalpoms.

4. Teisinį reguliavimą, įtvirtintą Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d.

redakcija) 1 punkte, kurį ginčija pareiškėjas, aiškinant kartu su įtvirtintuoju šio įstatymo 5 straipsnio 3 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punkte pažymėtina, kad pagrindas skirti motinystės pašalpą moteriai, draudžiamai ligos ir motinystės socialiniu draudimu, buvo siejamas su darbinės veiklos pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, turėjimu nėštumo ir gimdymo atostogų metu.

Taigi Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punkte buvo nustatyta, kad pagrindas skirti motinystės pašalpą buvo siejamas su moters darbinės veiklos pajamų gavimu, o ne darbo, už kurį šios pajamos gautos, atlikimo momentu, t. y. motinystės pašalpa neskiriama neatsižvelgiant į tai, ar moteris darbą, už kurį nėštumo ir gimdymo atostogų metu gavo darbinės veiklos pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, atliko per šias atostogas.

Vadinasi, pagal Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punkte nustatytą teisinį reguliavimą pagrindas skirti motinystės pašalpą siejamas tiek su moters nėštumo ir gimdymo atostogų metu iš per jas vykdytos darbinės veiklos gautomis pajamomis, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, tiek su moters nėštumo ir gimdymo atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautomis pajamomis, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos.

5. Teisinį reguliavimą, įtvirtintą Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punkte, kurį ginčija pareiškėjas, aiškinant kartu su įtvirtintuoju šio įstatymo 5 straipsnio 3 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punkte pažymėtina, kad pagrindas skirti tėvystės pašalpą vaiko tėvui, draudžiamam ligos ir motinystės socialiniu draudimu, buvo siejamas su darbinės veiklos pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, turėjimu tėvystės atostogų metu.

Taigi Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punkte buvo nustatyta, kad pagrindas skirti tėvystės pašalpą siejamas su vaiko tėvo darbinės veiklos pajamų gavimu, o ne darbo, už kurį šios pajamos gautos, atlikimo momentu, t. y. tėvystės pašalpa neskiriama neatsižvelgiant į tai, ar vaiko tėvas darbą, už kurį tėvystės atostogų metu gavo darbinės veiklos pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, atliko per šias atostogas.

Vadinasi, pagal Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punkte nustatytą teisinį reguliavimą pagrindas skirti tėvystės pašalpą siejamas tiek su vaiko tėvo tėvystės atostogų metu iš per jas vykdytos darbinės veiklos gautomis pajamomis, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, tiek su vaiko tėvo tėvystės atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautomis pajamomis, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos.

6. Kaip minėta, Konstitucinis Teismas tirs, ar *inter alia* Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punktą tiek, kiek jame nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama tuo atveju, jeigu moteris nėštumo ir gimdymo atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

7. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime minėta, kad pagal Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punkte nustatytą teisinį reguliavimą pagrindas skirti motinystės pašalpą buvo siejamas su moters darbinės veiklos pajamų gavimu, o ne darbo, už kurį šios pajamos gautos, atlikimo momentu, t. y. motinystės pašalpa neskiriama neatsižvelgiant į tai, ar moteris darbą, už kurį nėštumo ir gimdymo atostogų metu gavo darbinės veiklos pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, atliko per šias atostogas.

Vadinasi, pagrindas skirti motinystės pašalpą buvo siejamas ir su moters nėštumo ir gimdymo atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautomis pajamomis, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, t. y. motinystės pašalpa neskiriama, jeigu moteris nėštumo ir gimdymo atostogų metu turi darbinės veiklos pajamų, gautų iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos.

8. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime aiškinant Konstitucijos 39 straipsnio 2 dalyje *inter alia* nustatytos konstitucinės mokamų atostogų iki gimdymo ir po jo garantijos dirbančioms motinoms turinį minėta, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į konstitucinę mokamų atostogų iki gimdymo ir po jo paskirtį, gali nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį atostogos būtų apmokamos atsižvelgiant į kitas jomis besinaudojančių moterų pajamas, gaunamas už šių atostogų metu atliktą darbą; įstatymų leidėjas negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį atostogų iki gimdymo ir po jo apmokėjimui turėtų įtakos pajamos, šių atostogų metu gautos už ne per jas atliktą darbą, nes tokiu darbu niekaip nėra paneigiama šių atostogų paskirtis.

9. Vadinasi, Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punkte nustačius, kad motinystės pašalpa neskiriama, jeigu moteris nėštumo ir gimdymo atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, nors tokia darbine veikla niekaip nėra paneigiama šių atostogų paskirtis, buvo nepaisoma Konstitucijos 39 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos mokamų atostogų iki gimdymo ir po jo garantijos.

10. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punktą tiek, kiek jame nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama, jeigu moteris nėštumo ir gimdymo atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai.

11. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje netirs, ar Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punktą neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

12. Kaip minėta, Konstitucinis Teismas tirs, ar *inter alia* Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punktą tiek, kiek jame nustatyta, kad tėvystės pašalpa neskiriama tuo atveju, kai vaiko tėvas tėvystės atostogų metu turi darbinės veiklos pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

13. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime minėta, kad pagal Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punkte nustatytą teisinį reguliavimą pagrindas skirti tėvystės pašalpą buvo siejamas su vaiko tėvo darbinės veiklos pajamų gavimu, o ne darbo, už kurį šios pajamos gautos, atlikimo momentu, t. y. tėvystės pašalpa neskiriama neatsižvelgiant į tai, ar vaiko tėvas darbą, už kurį tėvystės atostogų metu gavo darbinės veiklos pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, atliko per šias atostogas.

Vadinasi, pagrindas skirti tėvystės pašalpą buvo siejamas ir su vaiko tėvo tėvystės atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautomis pajamomis, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, t. y. tėvystės pašalpa neskiriama, jeigu vaiko tėvas tėvystės atostogų metu turi darbinės veiklos pajamų, gautų iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos.

14. Šiame nutarime minėta, kad, pasirinkęs Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje garantuojamos valstybės globos ir paramos tokią formą kaip vaikams auginti ir auklėti namuose skirtos atostogos, įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į jų paskirtį sudaryti tėvams sąlygas tam tikrą laiką patiems auginti ir auklėti vaikus namuose neužsiimant darbine (profesine) veikla, taip pat į šių atostogų metu teiktinos finansinės paramos paskirtį pagal valstybės galimybes kompensuoti visas prarastas pajamas ar jų dalį, gali nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį ši parama būtų teikiama atsižvelgiant į kitas šiomis atostogomis besinaudojančių asmenų pajamas, gaunamas už jų metu atliktą darbą; įstatymų leidėjas negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį vaikams auginti ir auklėti namuose skirtų atostogų metu teikiamos finansinės paramos dydžiui turėtų įtakos pajamos, jų metu gautos už ne per jas atliktą darbą, nes tokiu darbu niekaip nėra paneigiama šių atostogų paskirtis.

15. Vadinasi, Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punkte nustačius, kad tėvystės pašalpa neskiriama, jeigu vaiko tėvas tėvystės atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, nors tokia darbine veikla niekaip nėra paneigiama šių atostogų paskirtis, buvo nepaisoma Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos valstybės globos ir paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, garantijos.

16. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punktą tiek, kiek jame nustatyta, kad tėvystės pašalpa neskiriama, jeigu vaiko tėvas tėvystės atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

17. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje netirs, ar Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punktą neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

18. Seimas 2010 m. gruodžio 22 d. priėmė Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 8, 16, 18, 18¹, 18³, 19 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymą, kuris su tam tikra išimtimi įsigaliojo 2011 m. sausio 1 d. Šio įstatymo 1 straipsniu buvo pakeista Įstatymo 5 straipsnio 5 dalis (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) ir ji išdėstyta taip:

„Asmenims, privalomai draudžiamiems ligos ir motinystės socialiniu draudimu, kai draudžiama motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) pašalpomis, ir asmenims, nurodytiems šio įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje, pašalpos skiriamos šiais atvejais:

- 1) motinystės – pagal pateiktą nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimą, išduotą šio įstatymo 16 straipsnio 5 dalyje nustatyta tvarka;
- 2) tėvystės – vieną mėnesį nuo vaiko gimimo;
- 3) motinystės (tėvystės) – kol vaikui sueis dveji metai.“

Šioje konstitucinės justicijos byloje reikšmingu aspektu palyginus Įstatymo 5 straipsnio 5 dalyje (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytu Įstatymo 5 straipsnio 5 dalyje (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) pažymėtina, kad Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) 1, 2 punktuose pagrindas skirti motinystės, tėvystės pašalpas nebesiejamas su darbinės veiklos pajamomis, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos.

19. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Seimo 2010 m. gruodžio 22 d. priimto Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 8, 16, 18, 18¹, 18³, 19 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo 4 straipsniu buvo pakeista Įstatymo (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) 18 straipsnio 2 dalis ir ji išdėstyta taip:

„Jeigu apdraustasis motinystės pašalpos gavimo laikotarpiu turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, ir jų dydis mažesnis už motinystės pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas. Mokant motinystės pašalpą, į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos pajamos, gautos pagal autorines sutartis už darbą, atliktą iki pirmosios nėštumo ir gimdymo atostogų dienos. Motinystės

pašalpa ar jos dalis apskaičiuojama ir mokama Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka.“

Pažymėtina, jog Įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) nustatytas teisinis reguliavimas aiškintinas kaip reiškiantis, kad apdraustajai, kuri buvo ar yra išleista nėštumo ir gimdymo atostogų, motinystės pašalpos ir jos atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas mokamas tik tuomet, kai turėtų draudžiamųjų pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, o tais atvejais, kai apdraustoji, kuri buvo ar yra išleista nėštumo ir gimdymo atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis didesnis už motinystės pašalpą arba jai lygus, jai ši pašalpa nemokama. Mokant motinystės pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos tik pajamos, gautos pagal autorines sutartis už darbą, atliktą iki pirmosios nėštumo ir gimdymo atostogų dienos, taigi mokama motinystės pašalpa nemažinama šių pajamų suma, tačiau kitos draudžiamosios pajamos, gautos nėštumo ir gimdymo atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, įtraukiamos į draudžiamąsias pajamas, taigi mokama motinystės pašalpa mažinama šių pajamų suma.

Palyginus Įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytoju Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punkte pažymėtina, kad nors Įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) nustatytas teisinis reguliavimas buvo pakeistas, šioje konstitucinės justicijos byloje tiriamu aspektu jis nepakito, t. y. nebuvo nustatyta, kad mokant motinystės pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos nėštumo ir gimdymo atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos.

20. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, jog Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punktas tiek, kiek jame nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama, jeigu moteris nėštumo ir gimdymo atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai.

Tai konstatavus, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Įstatymo 18 straipsnio 2 dalis (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos nėštumo ir gimdymo atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai.

21. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Įstatymo 18 straipsnio 2 dalis (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos nėštumo ir gimdymo atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja

Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai.

22. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Seimo 2010 m. gruodžio 22 d. priimto Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 8, 16, 18, 18¹, 18³, 19 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo 6 straipsniu buvo pakeistas Įstatymo 18³ straipsnis (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija). Šio straipsnio 2 dalis išdėstyta taip:

„Jeigu apdraustasis asmuo tėvystės pašalpos gavimo laikotarpiu turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, ir jų dydis mažesnis už tėvystės pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas. Mokant tėvystės pašalpą, į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos pajamos, gautos pagal autorines sutartis už darbą, atliktą iki pirmosios tėvystės atostogų dienos. Tėvystės pašalpa ar jos dalis apskaičiuojama ir mokama Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka.“

Pažymėtina, jog Įstatymo 18³ straipsnio (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) 2 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas aiškintinas kaip reiškiantis, kad apdraustajam, kuris buvo ar yra išleistas tėvystės atostogų, tėvystės pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas mokamas tik tuomet, kai turėtų draudžiamųjų pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, o tais atvejais, kai apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas tėvystės atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis didesnis už tėvystės pašalpą arba jai lygus, jam ši pašalpa nemokama. Mokant tėvystės pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos tik pajamos, gautos pagal autorines sutartis už darbą, atliktą iki pirmosios tėvystės atostogų dienos, taigi mokama tėvystės pašalpa nėra mažinama šių pajamų suma, tačiau kitos draudžiamosios pajamos, gautos tėvystės atostogų metu iš ne šių atostogų metu vykdytos darbinės veiklos, įtraukiamos į draudžiamąsias pajamas, taigi mokama tėvystės pašalpa yra mažinama šių pajamų suma.

Palyginus Įstatymo 18³ straipsnio (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) 2 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytuoju Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punkte pažymėtina, kad nors Įstatymo 18³ straipsnio (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) 2 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas buvo pakeistas, šioje konstitucinės justicijos byloje tiriamu aspektu jis nepakito, t. y. nebuvo nustatyta, kad mokant tėvystės pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos tėvystės atostogų metu iš ne šių atostogų metu vykdytos darbinės veiklos.

23. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, jog Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 2 punktą tiek, kiek jame nustatyta, kad tėvystės pašalpa neskiriama, jeigu vaiko tėvas tėvystės atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

Tai konstatavus, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Įstatymo 18³ straipsnio (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) 2 dalis tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant tėvystės pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos tėvystės atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

24. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Įstatymo 18³ straipsnio (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) 2 dalis tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant tėvystės pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos tėvystės atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

IV

Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju, 52 straipsniui, šio įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2008 m. birželio 17 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Minėta, kad pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas prašo ištirti *inter alia* Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) atitiktį Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju, 52 straipsniui (prašymas Nr. 1B-16/2008), taip pat šio įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2008 m. birželio 17 d. redakcija) tiek, kiek joje nebuvo nustatyta, kad iš vaiko priežiūros atostogų išleisto apdraustojo gaunamos motinystės (tėvystės) pašalpos nėra išskaičiuojamos jo realiai negautos pajamos, nuo kurių yra sumokėtos socialinio draudimo įmokos, atitiktį Konstitucijos 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymai Nr. 1B-119/2010, 1B-44/2011).

Pareiškėjas (prašymas Nr. 1B-16/2008) savo abejones dėl Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 29 straipsniui grindžia tuo, kad, jo nuomone, Lietuvos Respublikos pilietis, neturintis draudžiamųjų pajamų Lietuvoje, tačiau dirbantis kitoje valstybėje, tarptautinėje organizacijoje, Europos Sąjungos institucijoje ir pan. ir gaunantis tam tikras pajamas, nuo kurių nėra mokamos įmokos į Valstybinio socialinio draudimo fondą, turi neribotą teisę gauti motinystės (tėvystės) pašalpą, kad ir kokios būtų jo gaunamos pajamos, o Lietuvos Respublikos pilietis, turintis draudžiamųjų pajamų Lietuvoje ir mokantis įmokas į Valstybinio socialinio draudimo fondą, tokios teisės neturi.

Pareiškėjas (prašymas Nr. 1B-16/2008) savo abejones dėl Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) atitikties minėtai Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, 52

straipsniui grindžia tuo, kad, jo nuomone, ginčijamu teisiniu reguliavimu yra ribojama teisė gauti motinystės (tėvystės) pašalpą atsižvelgiant į tai, ar asmuo vaiko priežiūros atostogų metu turi draudžiamųjų pajamų.

Pareiškėjas (prašymai Nr. 1B-119/2010, 1B-44/2011) savo abejonės dėl Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2008 m. birželio 17 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui grindžia tuo, kad, jo nuomone, negautos pajamos yra laikomos apdraustoj asmens draudžiamosiomis pajamomis ir išskaičiuojamos iš jam paskirtos motinystės (tėvystės) pašalpos.

2. Konstitucinis Teismas Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d., 2008 m. birželio 17 d. redakcijos) nustatyto teisinio reguliavimo atitiktį Konstitucijai šioje konstitucinės justicijos byloje tirs šiuose pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymuose nurodyta apimtimi.

3. Įstatymo 21 straipsnyje „Motinystės (tėvystės) pašalpos dydis“ (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija), kurio 4 dalį ginčija pareiškėjas, buvo nustatyta:

„1. Motinystės (tėvystės) pašalpos dydis nuo nėštumo ir gimdymo atostogų pabaigos, kol vaikui sueis vieni metai, yra 100 procentų, o kol vaikui sueis dveji metai, – 85 procentai pašalpos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio.

2. Motinystės (tėvystės) pašalpa per mėnesį negali būti mažesnė nei vaiko priežiūros atostogų pradžios mėnesį galiojusių einamųjų metų draudžiamųjų pajamų trečdalis.

3. Jeigu apdraustajam gimsta du ir daugiau vaikų ir jis yra šių vaikų priežiūros atostogose, motinystės (tėvystės) pašalpa (šio straipsnio 1 ir 2 dalys) didinama atsižvelgiant į vienu metu gimusių vaikų skaičių (gimus dvynukams – 2 kartus, gimus trynukams – 3 kartus ir t. t.).

4. Jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka.

5. Motinystės (tėvystės) pašalpa apskaičiuojama ir mokama Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka.

6. Jeigu apdraustasis, esantis vaiko priežiūros atostogose, įsidarbina kitoje darbovietėje ir šioje darbovietėje jam suteikiamos vaiko priežiūros atostogos, motinystės (tėvystės) pašalpa už šį laikotarpį iš naujo neskiriama.“

Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija), kurią ginčija pareiškėjas, buvo nustatytas motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimo apribojimas, susietas su draudžiamųjų pajamų turėjimu: jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios

pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas.

Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas aiškintinas kaip reiškiantis, kad apdraustajam, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, motinystės (tėvystės) pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas mokamas tik tuomet, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, o tais atvejais, kai apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis didesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą arba jai lygus, jam ši pašalpa nemokama.

4. Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka.“

Palyginus ginčijamą Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytuoju Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) matyti, jog jis pakito tik tuo aspektu, kad pagal Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą tais atvejais, kai apdraustajam mokama daugiau nei viena motinystės (tėvystės) pašalpa ir jis vaiko priežiūros atostogų metu turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už bendrą šių pašalpų sumą, jam mokamas bendros šių pašalpų sumos ir tokių pajamų skirtumas.

Taigi Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas buvo pakeistas, tačiau jis nepakito tuo aspektu, kad apdraustajam, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, motinystės (tėvystės) pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas mokamas tik tuomet, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, o tais atvejais, kai apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis didesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą arba jai lygus, jam ši pašalpa nemokama.

5. Aiškinant ginčijamą teisinį reguliavimą šios konstitucinės justicijos bylos kontekste svarbu atskleisti Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d., 2008 m. birželio 17 d. redakcijos) vartojamos formuluotės „turėtos draudžiamosios pajamos“ turinį.

5.1. Įstatymo 3 straipsnio „Pagrindinės šio įstatymo sąvokos“ 2 dalyje (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Apdraustojo asmens draudžiamosios pajamos – visos asmens pajamos, nuo kurių buvo mokamos arba turėjo būti mokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos ligos ir motinystės

socialiniam draudimui, šio įstatymo nustatytos ir apdraustajam priskaičiuotos ligos (įskaitant darbdavio mokamas 2 pirmąsias ligos dienas), profesinės rehabilitacijos, motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) pašalpos, ligos dėl nelaimingo atsitikimo darbe arba profesinės ligos pašalpos, mokamos vadovaujantis Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymu, taip pat priskaičiuotos nedarbo socialinio draudimo išmokos, mokamos vadovaujantis Nedarbo socialinio draudimo įstatymu.“

Taigi pagal Įstatymo 3 straipsnio 2 dalį (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija) apdraustojo asmens draudžiamosios pajamos yra *inter alia* visos asmens pajamos, nuo kurių buvo mokamos arba turėjo būti mokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos ligos ir motinystės socialiniam draudimui.

5.2. Įstatymo 2 straipsnyje „Ligos ir motinystės socialinis draudimas“ (2006 m. birželio 8 d. redakcija) nustatyta:

„Ligos ir motinystės socialinis draudimas įstatymų nustatytais atvejais kompensuoja šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims dėl jų pačių arba šeimos narių ligos, taip pat dėl motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) dalį prarastų ar dėl dalyvavimo profesinės rehabilitacijos programoje negautų darbo pajamų.“

Taigi ligos ir motinystės socialinio draudimo paskirtis – *inter alia* kompensuoti šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims dalį dėl motinystės (tėvystės) prarastų darbo pajamų.

5.3. Šiame kontekste pažymėtina, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d., 2008 m. birželio 17 d. redakcijos) vartojama formuluotė „turėtos draudžiamosios pajamos“ aiškintina kaip reiškianti apdraustojo asmens iš darbinės veiklos realiai gautas draudžiamąsias pajamas. Kitoks šios formuluotės aiškinimas, būtent kad ji reiškia ir iš darbinės veiklos realiai negautas pajamas (kaip antai privalomų socialinio draudimo įmokų tikslais priskaičiuotas realiai negautas pajamas), paneigtų Įstatymo 2 straipsnyje (2006 m. birželio 8 d. redakcija) įtvirtintą ligos ir motinystės socialinio draudimo paskirtį kompensuoti šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims dalį dėl motinystės (tėvystės) prarastų darbo pajamų. Taigi pagal Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d., 2008 m. birželio 17 d. redakcijos) nustatytą teisinį reguliavimą vaiko priežiūros atostogų metu mokant apdraustajam motinystės (tėvystės) pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumą, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, arba jam nemokant motinystės (tėvystės) pašalpos, kai jo tokių pajamų dydis didesnis už šią pašalpą arba jai lygus, atsižvelgiama ne į visas, o tik į turėtas, t. y. realiai gautas, draudžiamąsias pajamas.

Pažymėtina, kad pagal Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d., 2008 m. birželio 17 d. redakcijos) nustatytą teisinį reguliavimą pagrindas mokėti apdraustajam motinystės (tėvystės) pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumą, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, ir pagrindas nemokėti jam motinystės (tėvystės) pašalpos, kai jo

tokių pajamų dydis didesnis už šią pašalpą arba jai lygus, buvo siejamas su apdraustojo darbinės veiklos pajamų gavimu, o ne darbo, už kurį šios pajamos gautos, atlikimo momentu, t. y. motinystės (tėvystės) pašalpa atitinkamai mažinama arba nemokama neatsižvelgiant į tai, ar apdraustasis darba, už kurį vaiko priežiūros atostogų metu gavo draudžiamųjų pajamų, atliko per šias atostogas.

Vadinasi, pagal Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d., 2008 m. birželio 17 d. redakcijos) nustatytą teisinį reguliavimą pagrindas mokėti apdraustajam motinystės (tėvystės) pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumą, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, ir pagrindas nemokėti jam motinystės (tėvystės) pašalpos, kai tokių pajamų dydis didesnis už šią pašalpą arba jai lygus, buvo siejamas tiek su apdraustojo draudžiamosiomis pajamomis, gautomis iš vaiko priežiūros atostogų metu vykdytos darbinės veiklos, tiek su jo draudžiamosiomis pajamomis, gautomis vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos.

5.4. Ginčijamas teisinis reguliavimas, įtvirtintas Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d., 2008 m. birželio 17 d. redakcijos), šios konstitucinės justicijos bylos kontekste aiškintinas kartu su Valstybinio socialinio draudimo įstatymo nuostatomis.

5.4.1. Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2 straipsnio „Pagrindinės šio įstatymo sąvokos“ 4 dalyje (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Draudžiamosios pajamos – visos asmens pajamos, nuo kurių šiame įstatyme nustatyta tvarka priskaičiuotos ir privalo būti įmokėtos valstybinio socialinio draudimo įmokos, taip pat priskaičiuotos ligos, motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės), profesinės reabilitacijos, ligos dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų valstybinio socialinio draudimo pašalpos bei nedarbo valstybinio socialinio draudimo išmokos.“

Palyginus Įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytu Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija) matyti, kad šiuose įstatymuose pateikti draudžiamųjų pajamų apibrėžimai skiriasi *inter alia* tuo aspektu, kad Įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija) nurodyta socialinio draudimo rūšis – ligos ir motinystės socialinis draudimas, kuriam mokamos (ar turi būti mokamos) įmokos nuo asmens pajamų.

5.4.2. Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 7 straipsnio „Pajamos, nuo kurių skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos“ 1 dalyje (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija) buvo nustatyta:

„1. Apdraustųjų asmenų, nurodytų šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje ir 2 dalies 1 ir 2 punktuose, socialinio draudimo įmokos skaičiuojamos nuo kiekvienam apdraustajam asmeniui apskaičiuotos darbo užmokesčio sumos, ne mažesnės kaip minimalioji mėnesinė alga, su darbo santykiais susijusių kompensacinio ar skatinamojo pobūdžio išmokų, neatsižvelgiant į mokėjimo

šaltinius, įskaitant:

1) apdraustajam apskaičiuotą pagrindinį darbo užmokestį ir visus papildomus uždarbius (konkrečius valandinius tarifinius atlygius; mėnesines algas; padidintus, palyginti su normaliomis sąlygomis, tarifinius atlygius; darbo užmokestį už išsiruošimo į kelionę ir įsikūrimo naujoje vietovėje laiką; kitas darbo apmokėjimo formas; kitas su darbo santykiais susijusias išmokas), nustatytus Darbo kodekse ir kituose teisės aktuose, bet kokiu būdu draudėjo apskaičiuojamus apdraustajam už jo atliktą darbą;

2) apdraustajam apskaičiuotą darbo užmokestį, kurį sudaro pareiginė alga, priedai, priemokos, nustatyti Valstybės tarnybos įstatyme ir teisės aktuose, reglamentuojančiuose šių išmokų mokėjimą;

3) apdraustajam apskaičiuotą darbo užmokestį, nustatytą Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatyme;

4) priedus ir išeitines išmokas, apskaičiuotas šio įstatymo 4 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytiems asmenims;

5) apskaičiuotas kompensacijas už kasmetines, tikslines atostogas (išskyrus nėštumo ir gimdymo atostogas, tėvystės atostogas ir atostogas vaikui prižiūrėti, kol jam sueis treji metai), apskaičiuotas pinigines kompensacijas už nepanaudotas kasmetines atostogas ar už prastovos laiką;

6) premijas, pašalpas ir kitas išmokas (išskyrus šio įstatymo 8 straipsnyje nurodytas išmokas).“

Pažymėtina, kad Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija), į kurią daroma nuoroda šio įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija), buvo išvardyti asmenys, kurie privalomai draudžiami *inter alia* ligos ir motinystės socialiniu draudimu, kai draudžiama ligos ir motinystės, tėvystės bei motinystės (tėvystės) pašalpoms, o šio įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija), į kurią taip pat daroma nuoroda šio įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija), buvo išvardyti asmenys, kurie privalomai draudžiami kitų rūšių socialiniu draudimu (ne ligos ir motinystės socialiniu draudimu).

Taigi Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija) buvo nustatyta, kad apdraustųjų asmenų, *inter alia* ligos ir motinystės socialiniu draudimu, socialinio draudimo įmokos skaičiuojamos nuo kiekvienam apdraustajam asmeniui apskaičiuotos darbo užmokesčio sumos, ne mažesnės kaip minimalioji mėnesinė alga, su darbo santykiais susijusių kompensacinio ar skatinamojo pobūdžio išmokų neatsižvelgiant į mokėjimo šaltinius; taip pat minėtoje dalyje išvardytos iš darbo gautos pajamos (ir su darbo santykiais susijusios pajamos), nuo kurių skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos.

5.4.3. Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 8 straipsnio „Pajamos ir atvejai, kada

socialinio draudimo įmokos neskaičiuojamos“ 1 dalies 17 punkte (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija) buvo nustatyta: „Socialinio draudimo įmokos neskaičiuojamos nuo: <...> 17) kompensacijų ir kitokių išmokų, gautų iš tarptautinės ar Europos Sąjungos institucijos, ar užsienio valstybių institucijos, taip pat darbo užmokesčio, gauto iš minėtų institucijų, jei nuo jo skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos pagal teisės aktus, kuriais vadovaujantis institucijos moka darbo užmokestį.“

Taigi Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje, kurioje nurodytos pajamos ir atvejai, kada socialinio draudimo įmokos neskaičiuojamos, t. y. nustatytos pajamos, kurios nėra priskirtos draudžiamosioms pajamoms, buvo nustatyta, kad socialinio draudimo įmokos neskaičiuojamos nuo *inter alia* iš darbinės veiklos gaunamų pajamų, kaip antai darbo užmokesčio, gauto iš Europos Sąjungos institucijos ar užsienio valstybių institucijos, jei nuo jo skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos pagal teisės aktus, kuriais vadovaujantis institucijos moka darbo užmokestį.

6. Apibendrinant išdėstyta teisinį reguliavimą ir jo kontekste aiškinant Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d., 2008 m. birželio 17 d. redakcijos) nustatytą ginčijamą teisinį reguliavimą, šioje konstitucinės justicijos byloje reikšmingu aspektu pažymėtina, kad:

- vaiko priežiūros atostogų metu mokant apdraustajam motinystės (tėvystės) pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumą, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, arba jam nemokant motinystės (tėvystės) pašalpos, kai tokių pajamų dydis didesnis už šią pašalpą arba jai lygus, atsižvelgiama tik į Įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje nurodytas draudžiamąsias pajamas;

- nebuvo nustatyta, kad jeigu apdraustasis vaiko priežiūros atostogų metu turėjo kitokių darbinės veiklos pajamų nei Įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje nurodytos draudžiamosios pajamos (kaip antai darbo užmokesčio, gauto iš Europos Sąjungos institucijos ar užsienio valstybių institucijos, jei nuo jo skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos pagal teisės aktus, kuriais vadovaujantis institucijos moka darbo užmokestį), į tokias pajamas atsižvelgiama mokant motinystės (tėvystės) pašalpos ir tokių pajamų skirtumą, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, arba nemokant motinystės (tėvystės) pašalpos, kai tokių pajamų dydis didesnis už šią pašalpą arba jai lygus;

- vaiko priežiūros atostogų metu mokant apdraustajam motinystės (tėvystės) pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumą, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, arba jam nemokant motinystės (tėvystės) pašalpos, kai tokių pajamų dydis didesnis už šią pašalpą arba jai lygus, atsižvelgiama ne į visas, o tik į turėtas, t. y. realiai gautas, draudžiamąsias pajamas;

- pagrindas mokėti apdraustajam motinystės (tėvystės) pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumą, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, ir pagrindas

nemokėti jam motinystės (tėvystės) pašalpos, kai tokių pajamų dydis didesnis už šią pašalpą arba jai lygus, buvo siejamas tiek su apdraustojų draudžiamosiomis pajamomis, gautomis iš vaiko priežiūros atostogų metu vykdytos darbinės veiklos, tiek su apdraustojų draudžiamosiomis pajamomis, gautomis vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos.

7. Kaip minėta, pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas prašo (prašymas Nr. 1B-16/2008) ištirti *inter alia* Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) atitiktį Konstitucijai 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju, 52 straipsniui.

8. Minėta, kad pareiškėjas ginčija Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) atitiktį Konstitucijai *inter alia* tuo aspektu, kad, jo nuomone, šioje dalyje nustatytu teisiniu reguliavimu yra ribojama teisė gauti motinystės (tėvystės) pašalpą atsižvelgiant į tai, ar asmuo vaiko priežiūros atostogų metu turi draudžiamųjų pajamų.

8.1. Minėta, jog Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) buvo nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka.

Minėta, kad pagal Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą apdraustajam, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, motinystės (tėvystės) pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas mokamas tik tuomet, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, o tais atvejais, kai apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis didesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą arba jai lygus, jam ši pašalpa nemokama.

8.2. Šiame nutarime minėta, kad, pasirinkęs Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje garantuojamos valstybės globos ir paramos tokią formą kaip vaikams auginti ir auklėti namuose skirtos atostogos, įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į jų paskirtį sudaryti tėvams sąlygas tam tikrą laiką patiems auginti ir auklėti vaikus namuose neužsiimant darbine (profesine) veikla, taip pat į šių atostogų metu teiktinos finansinės paramos paskirtį pagal valstybės galimybes kompensuoti visas prarastas pajamas ar jų dalį, gali nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį ši parama būtų teikiama atsižvelgiant į kitas šiomis atostogomis besinaudojančių asmenų pajamas, gaunamas už jų metu atliktą darbą.

8.3. Taigi nėra pagrindo teigti, kad tokiu Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatytu teisiniu reguliavimu, pagal kurį vaiko priežiūros atostogų išleistam apdraustajam, atitinkamą mėnesį turinčiam draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, mokamas šios pašalpos ir tokių pajamų skirtumas, o jeigu

apdraustojo tokių pajamų dydis didesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą arba jai lygus, jam ši pašalpa nemokama, paneigiama Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta valstybės globos ir paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, garantija.

9. Ginčijamas Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas kitaip vertintinas tuo aspektu, kad pagal šį reguliavimą Lietuvos Respublikos piliečiui, kitoje valstybėje, tarptautinėje organizacijoje, Europos Sąjungos institucijoje ir pan. gaunančiam darbinės veiklos pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir nuo kurių nėra mokamos įmokos į Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondą, mokama visa motinystės (tėvystės) pašalpa, o Lietuvos Respublikos piliečiui, gaunančiam darbinės veiklos pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus yra draudžiamosios pajamos ir nuo kurių mokamos įmokos į Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondą, motinystės (tėvystės) pašalpa yra atitinkamai mažinama arba nemokama.

9.1. Minėta, jog Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas aiškintinas kaip reiškiantis, kad apdraustajam, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, motinystės (tėvystės) pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas mokamas tik tuomet, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, o tais atvejais, kai apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis didesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą arba jai lygus, jam ši pašalpa nemokama.

Minėta, kad pagal Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą vaiko priežiūros atostogų metu mokant apdraustajam motinystės (tėvystės) pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumą, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, arba jam nemokant motinystės (tėvystės) pašalpos, kai tokių pajamų dydis didesnis už šią pašalpą arba jai lygus, atsižvelgiama tik į Įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje nurodytas draudžiamąsias pajamas.

Kaip minėta, Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) nebuvo nustatyta, kad jeigu apdraustasis vaiko priežiūros atostogų metu turėjo kitokių darbinės veiklos pajamų nei Įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje nurodytos draudžiamosios pajamos, į tokias pajamas atsižvelgiama mokant motinystės (tėvystės) pašalpos ir tokių pajamų skirtumą, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, arba nemokant motinystės (tėvystės) pašalpos, kai tokių pajamų dydis didesnis už šią pašalpą arba jai lygus.

Taigi Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas apima tik tuos motinystės (tėvystės) pašalpos gavėjus, kurių vaiko priežiūros atostogų metu iš darbinės veiklos gaunamos (gautos) pajamos pagal Lietuvos Respublikos įstatymus yra

draudžiamosios pajamos ir todėl jiems atitinkamai mažinama mokama motinystės (tėvystės) pašalpa arba ji nemokama, ir neapima tų motinystės (tėvystės) pašalpos gavėjų, kurių vaiko priežiūros atostogų metu iš darbinės veiklos gaunamos (gautos) pajamos pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir todėl jiems mokama visa motinystės (tėvystės) pašalpa.

Pažymėtina, kad iš pašalpos gavėjų darbinės veiklos gaunamų (gautų) pajamų priskyrimas arba nepriskyrimas draudžiamosioms pajamoms nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumas, dėl kurio įstatymų leidėjas, įgyvendindamas savo diskreciją nustatyti motinystės (tėvystės) pašalpų mokėjimo sąlygas, galėtų motinystės (tėvystės) pašalpos gavėjus, iš darbinės veiklos gaunančius draudžiamųjų pajamų, ir šios pašalpos gavėjus, iš darbinės veiklos gaunančius pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos, traktuoti skirtingai ir toks jų traktavimas būtų objektyviai pateisinamas.

9.2. Taigi nors motinystės (tėvystės) pašalpos gavėjai, kurių vaiko priežiūros atostogų metu iš darbinės veiklos gaunamos (gautos) pajamos pagal Lietuvos Respublikos įstatymus yra draudžiamosios pajamos ir todėl jiems atitinkamai mažinama mokama motinystės (tėvystės) pašalpa arba ji nemokama, ir motinystės (tėvystės) pašalpos gavėjai, kurių vaiko priežiūros atostogų metu iš darbinės veiklos gaunamos (gautos) pajamos pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir todėl jiems mokama visa motinystės (tėvystės) pašalpa, buvo tapačioje padėtyje, nes ir vieni, ir kiti gavo darbinės veiklos pajamų, pagal Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą jie buvo traktuojami skirtingai.

Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą motinystės (tėvystės) pašalpos gavėjai, gaunantys darbinės veiklos pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos, palyginti su motinystės (tėvystės) pašalpos gavėjais, gaunančiais darbinės veiklos pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus yra draudžiamosios pajamos, buvo nepagrįstai privilegijuojami, nes jiems mokama motinystės (tėvystės) pašalpa nebuvo mažinama tokių pajamų suma, nors ir vieni, ir kiti pašalpos gavėjai gavo darbinės veiklos pajamų.

9.3. Pažymėtina, kad, kaip Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais bei įpareigoja vienodus faktus vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, neleidžia asmenų diskriminuoti ir teikti jiems privilegijų. Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad privilegijų gynimas ir apsauga reikštų, kad yra pažeidžiami konstituciniai asmenų lygiateisiškumo, teisingumo principai, Konstitucijoje įtvirtintas darnios visuomenės imperatyvas, taigi ir konstitucinis teisinės valstybės principas. Konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks

nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas.

Minėta, kad, pasirinkdamas Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje garantuojamos valstybės globos ir paramos tokią formą kaip vaikams auginti ir auklėti namuose skirtos atostogos, *inter alia* numatydamas finansinės paramos teikimą jomis besinaudojantiems asmenims, įstatymų leidėjas turi paisyti Konstitucijos normų ir principų, *inter alia* konstitucinių teisinės valstybės, lygiateisiškumo imperatyvų.

9.4. Konstatuotina, jog Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustačius, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus yra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, bet nenustačius, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, buvo nepaisoma iš Konstitucijos 29 straipsnio kylančio asmenų lygiateisiškumo principo, 39 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos valstybės globos ir paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, garantijos, konstitucinio teisinės valstybės principo.

10. Minėta, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, įtvirtinantis motinystės (tėvystės) pašalpos ir draudžiamųjų pajamų skirtumo mokėjimą tokių pajamų turinčiam apdraustajam, siejamas su jo darbinės veiklos pajamų gavimu, o ne darbo, už kurį šios pajamos gautos, atlikimo momentu.

Kaip minėta, Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) buvo nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka.

Minėta, jog pagal Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą pagrindas mokėti apdraustajam motinystės (tėvystės) pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumą, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, ir pagrindas nemokėti jam motinystės (tėvystės) pašalpos, kai tokių pajamų dydis didesnis už šią pašalpą arba jai lygus, buvo siejamas su apdraustojo darbinės veiklos pajamų gavimu, o ne darbo, už kurį šios pajamos gautos, atlikimo momentu, t. y. motinystės (tėvystės) pašalpa atitinkamai mažinama arba nemokama neatsižvelgiant į tai, ar apdraustasis darbą, už kurį vaiko priežiūros atostogų metu gavo draudžiamųjų pajamų, atliko per šias atostogas.

Vadinasi, pagrindas mokėti apdraustajam motinystės (tėvystės) pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumą, kai tokių pajamų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, ir pagrindas nemokėti jam motinystės (tėvystės) pašalpos, kai tokių pajamų dydis didesnis už šią pašalpą arba jai lygus, buvo siejamas ir su apdraustojo draudžiamosiomis pajamomis, gautomis iš ne vaiko priežiūros atostogų metu vykdytos darbinės veiklos, t. y. mokama motinystės (tėvystės) pašalpa mažinama arba ji nemokama ir tuo atveju, kai apdraustasis vaiko priežiūros atostogų metu turi draudžiamųjų pajamų, gautų vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos.

11. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime minėta, kad, pasirinkęs Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje garantuojamos valstybės globos ir paramos tokią formą kaip vaikams auginti ir auklėti namuose skirtos atostogos, įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į jų paskirtį sudaryti tėvams sąlygas tam tikrą laiką patiems auginti ir auklėti vaikus namuose neužsiimant darbine (profesine) veikla, taip pat į šių atostogų metu teiktinos finansinės paramos paskirtį pagal valstybės galimybes kompensuoti visas prarastas pajamas ar jų dalį, negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį vaikams auginti ir auklėti namuose skirtų atostogų metu teikiamos finansinės paramos dydžiui turėtų įtakos pajamos, jų metu gautos už ne per jas atliktą darbą, nes tokiu darbu niekaip nėra paneigiama šių atostogų paskirtis.

12. Konstatuotina, jog Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustačius, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, buvo nepaisoma Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos valstybės globos ir paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, garantijos.

13. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

14. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje netirs, ar

Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju, 52 straipsniui.

15. Minėta, kad pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas prašo (prašymai Nr. 1B-119/2010, 1B-44/2011) ištirti Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2008 m. birželio 17 d. redakcija) tiek, kiek joje nebuvo nustatyta, kad iš vaiko priežiūros atostogų išleisto apdraustojo gaunamos motinystės (tėvystės) pašalpos nėra išskaičiuojamos jo realiai negautos pajamos, nuo kurių yra sumokėtos socialinio draudimo įmokos, atitiktį Konstitucijos 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Minėta, jog pareiškėjas savo abejonas dėl Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2008 m. birželio 17 d. redakcija) atitikties Konstitucijai grindžia tuo, kad, jo nuomone, negautos pajamos yra laikomos apdraustojo asmens draudžiamosiomis pajamomis ir išskaičiuojamos iš asmeniui paskirtos motinystės (tėvystės) pašalpos.

16. Iš pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo nagrinėjamų administracinių bylų, kuriose nutarta kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymais ištirti Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2008 m. birželio 17 d. redakcija) atitiktį (tam tikra apimtimi) Konstitucijai, medžiagos matyti, kad šiose bylose nagrinėjami teisiniai ginčai dėl motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimo individualios įmonės savininkui. Pasak pareiškėjo, pajamos, kurių individualios įmonės savininkas realiai negavo, tačiau nuo kurių sumokėtos įmokos šios įmonės savininko ligos ir motinystės socialiniam draudimui, yra įtraukiamos į draudžiamąsias pajamas jam mokant motinystės (tėvystės) pašalpos ir turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumą.

17. Pažymėtina, jog Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2008 m. gruodžio 19 d. redakcija, įsigaliojusi 2009 m. sausio 1 d.) buvo nustatyta, kad savarankiškai dirbantys asmenys, išskyrus tuos, kurie verčiasi individualia veikla turėdami verslo liudijimus, advokatus, advokatų padėjėjus, notarų, antstolius, privalomai draudžiami *inter alia* ligos ir motinystės socialiniu draudimu, kai draudžiama tik motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) išmokoms gauti. Pažymėtina, kad pagal šio įstatymo 2 straipsnio 8 dalį (2008 m. gruodžio 19 d. redakcija, įsigaliojusi 2009 m. sausio 1 d.) prie savarankiškai dirbančių asmenų priskiriami ir individualių įmonių savininkai.

Taigi individualių įmonių savininkai nuo 2009 m. sausio 1 d. buvo privalomai draudžiami *inter alia* ligos ir motinystės socialiniu draudimu motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) išmokoms gauti.

17.1. Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 7 straipsnio (2008 m. gruodžio 19 d. redakcija, įsigaliojusi 2009 m. sausio 1 d.) 2 dalyje buvo nustatyta, kad savarankiškai dirbančių asmenų socialinio draudimo įmokos skaičiuojamos ir mokamos nuo praėjusiais metais gautų

pajamų metinės sumos; individualios įmonės savininko pajamų metinę sumą sudarė įmonės apmokestinamojo pelno, apskaičiuoto pagal Pelno mokesčio įstatymą, ir mokestinių metų pelno mokesčio skirtumas. Pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 9 straipsnio 4 dalį (2004 m. lapkričio 4 d. redakcija) individualios įmonės moka socialinio draudimo įmokas už šių įmonių savininkus.

Taigi pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 7 straipsnio (2008 m. gruodžio 19 d. redakcija) 2 dalį ir 9 straipsnio 4 dalį (2004 m. lapkričio 4 d. redakcija) nuo 2009 m. sausio 1 d. individualioms įmonėms buvo nustatyta pareiga už individualios įmonės savininką mokėti socialinio draudimo įmokas, *inter alia* ligos ir motinystės socialiniam draudimui, nuo įmonės savininko pajamų metinės sumos, kurią sudarė įmonės apmokestinamojo pelno, apskaičiuoto pagal Pelno mokesčio įstatymą, ir mokestinių metų pelno mokesčio skirtumas.

Tokia individualios įmonės savininko socialinio draudimo įmokų apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka galiojo iki 2010 m. sausio 1 d.

17.2. Ginčijamą teisinį reguliavimą, įtvirtintą Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija), aiškinant kartu su minėtomis Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2 straipsnio 8 dalies (2008 m. gruodžio 19 d. redakcija), 4 straipsnio 3 dalies (2008 m. gruodžio 19 d. redakcija), 7 straipsnio (2008 m. gruodžio 19 d. redakcija) 2 dalies, 9 straipsnio 4 dalies (2004 m. lapkričio 4 d. redakcija) nuostatomis pažymėtina, kad, individualioms įmonėms sumokėjus už individualios įmonės savininką socialinio draudimo įmokas *inter alia* ligos ir motinystės socialiniam draudimui nuo įmonės savininko pajamų metinės sumos, kurią sudarė įmonės apmokestinamojo pelno, apskaičiuoto pagal Pelno mokesčio įstatymą, ir mokestinių metų pelno mokesčio skirtumas, ši pajamų suma įtraukiama į apdrausitojo (individualios įmonės savininko) draudžiamąsias pajamas.

17.3. Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 7 straipsnio 2 dalies (2009 m. liepos 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2010 m. sausio 1 d.) 1 punkte *inter alia* buvo nustatyta, kad individualios įmonės savininko socialinio draudimo įmokų bazę sudaro individualios įmonės Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos su Valstybine mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos nustatyta tvarka deklaruoto ir su Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniu skyriumi bei teritorine valstybine mokesčių inspekcija suderinto dydžio suma, kuri kalendoriniais metais išsiimama individualios įmonės savininko asmeniniams poreikiams ir kuri kalendorinių metų mėnesį negali būti mažesnė kaip minimalioji mėnesinė alga; šios nuostatos netaikomos, jeigu individuali įmonė veiklos laikinai nevykdo ir yra tai deklaravusi Mokesčių administravimo įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų nustatyta tvarka. Kaip minėta, pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 9 straipsnio 4 dalį (2004 m. lapkričio 4 d. redakcija) individualios įmonės moka socialinio draudimo įmokas už šių įmonių savininkus.

Taigi pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 7 straipsnio 2 dalies (2009 m. liepos 22 d. redakcija) 1 punktą nuo 2010 m. sausio 1 d. individualioms įmonėms buvo nustatyta pareiga už individualios įmonės savininką mokėti socialinio draudimo įmokas *inter alia* ligos ir motinystės socialiniam draudimui nuo ne mažesnės kaip minimaliosios mėnesinės algos dydžio sumos.

Tokia individualios įmonės savininko socialinio draudimo įmokų apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka galiojo iki 2010 m. liepos 1 d., kai įsigaliojo Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2010 m. birželio 17 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį *inter alia* individualių įmonių savininkai privalomai nebedraudžiami ligos ir motinystės socialiniu draudimu.

17.4. Ginčijamą teisinį reguliavimą, įtvirtintą Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija), aiškinant kartu su minėtomis Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2 straipsnio 8 dalies (2008 m. gruodžio 19 d. redakcija), 4 straipsnio 3 dalies (2008 m. gruodžio 19 d. redakcija), 7 straipsnio 2 dalies (2009 m. liepos 22 d. redakcija), 9 straipsnio 4 dalies (2004 m. lapkričio 4 d. redakcija) nuostatomis pažymėtina, kad, individualioms įmonėms sumokėjus už individualios įmonės savininką socialinio draudimo įmokas *inter alia* ligos ir motinystės socialiniam draudimui nuo ne mažesnės kaip minimaliosios mėnesinės algos dydžio sumos, ši suma įtraukiama į apdraustojo (individualios įmonės savininko) draudžiamąsias pajamas.

18. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad tokia situacija, kai pajamos, nuo kurių mokamos įmokos individualių įmonių savininkų ligos ir motinystės draudimui *inter alia* motinystės (tėvystės) išmokoms gauti, įtraukiamos į individualios įmonės savininko draudžiamąsias pajamas jam mokant motinystės (tėvystės) pašalpos ir draudžiamųjų pajamų skirtumą, buvo galima tik laikotarpiu nuo 2009 m. sausio 1 d. iki 2010 m. liepos 1 d., kuriuo pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymą individualių įmonių savininkai buvo privalomai draudžiami ligos ir motinystės socialiniu draudimu *inter alia* motinystės (tėvystės) išmokoms gauti ir kuriuo galiojo Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, taikytas *inter alia* individualių įmonių savininkams, apdraustiems ligos ir motinystės socialiniu draudimu.

19. Minėta, jog Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija) buvo nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka.

Minėta, jog Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas aiškintinas kaip reiškiantis, kad apdraustajam, kuris buvo ar yra išleistas vaiko

priežiūros atostogų, motinystės (tėvystės) pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas mokamas tik tuomet, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), o tais atvejais, kai apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis didesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą) arba jai lygus, jam ši pašalpa (bendra šių pašalpų suma) nemokama.

Minėta, kad pagal Įstatymo 3 straipsnio 2 dalį (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija) apdraustojo asmens draudžiamosios pajamos yra *inter alia* visos asmens pajamos, nuo kurių buvo mokamos arba turėjo būti mokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos ligos ir motinystės socialiniam draudimui.

Minėta, kad, pagal Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą vaiko priežiūros atostogų metu mokant apdraustajam motinystės (tėvystės) pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumą, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą, arba jam nemokant motinystės (tėvystės) pašalpos, kai tokių pajamų dydis didesnis už šią pašalpą arba jai lygus, atsižvelgiama ne į visas, o tik į turėtas, t. y. realiai gautas, draudžiamąsias pajamas. Taigi tik taip suprantant Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija) vartojamą formuluotę „turėtos draudžiamosios pajamos“ konstatuotina, kad draudžiamosios pajamos, kurių apdraustasis asmuo atitinkamą mėnesį neturėjo (realiai negavo), nepatenka į Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2008 m. birželio 17 d. redakcija) reguliavimo sritį, t. y. pagal šį teisinį reguliavimą apdraustajam, neturinčiam (realiai negaunančiam) draudžiamųjų pajamų, motinystės (tėvystės) pašalpa (bendra šių pašalpų suma) mokant šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir draudžiamųjų pajamų skirtumą neturėjo būti mažinama. Todėl nėra pagrindo teigti, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2008 m. birželio 17 d. redakcija) tiek, kiek, pasak pareiškėjo, nenustatyta, kad iš vaiko priežiūros atostogų išleisto apdraustojo gaunamos motinystės (tėvystės) pašalpos nėra išskaičiuojamos jo realiai negautos pajamos, nuo kurių yra sumokėtos socialinio draudimo įmokos, prieštaravo Konstitucijos 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

20. Minėta, kad pagal Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą apdraustajam, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, motinystės (tėvystės) pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas mokamas tik tuomet, kai tokių pajamų dydis mažesnis už šią pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), o tais atvejais, kai apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis didesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą) arba jai lygus, jam ši pašalpa (bendra šių pašalpų suma) nemokama, t. y. mokama motinystės (tėvystės) pašalpa (bendra šių pašalpų suma) mažinama arba ji

nemokama, jeigu apdraustasis vaiko priežiūros atostogų metu turi draudžiamųjų pajamų.

Palyginus Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytuoju Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) pažymėtina, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas buvo pakeistas, tačiau šioje konstitucinės justicijos byloje tiriamais aspektais jis nepakito, t. y. nebuvo nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, taip pat buvo nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas.

21. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, jog Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

Tai konstatavus, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2008 m. birželio 17 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių

pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

22. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2008 m. birželio 17 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

23. Seimas 2010 m. liepos 2 d. priėmė Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 6, 16, 18, 19, 20 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymą, kuris su tam tikra išimtimi įsigaliojo 2011 m. liepos 1 d. Šio įstatymo 7 straipsnio 3 dalimi buvo pakeista šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijama Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2008 m. birželio 17 d. redakcija). Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2010 m. liepos 2 d. redakcija) turėjo įsigalioti 2011 m. liepos 1 d.

24. Seimas 2010 m. gruodžio 22 d. priėmė Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 8, 16, 18, 18¹, 18³, 19 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymą, kuris su tam tikra išimtimi įsigaliojo 2011 m. sausio 1 d. Šio įstatymo 8 straipsniu buvo pakeista šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijama Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2008 m. birželio 17 d. redakcija) ir ji išdėstyta taip:

„Jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka. Mokant motinystės (tėvystės) pašalpą, į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos pajamos, gautos pagal autorines sutartis už darbą, atliktą iki pirmosios vaiko priežiūros atostogų dienos.“

Taigi Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) buvo įtvirtinta nauja nuostata, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos pajamos, gautos pagal autorines sutartis už darbą, atliktą iki

pirmosios vaiko priežiūros atostogų dienos.

Vadinasi, pagal Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) nustatytą teisinį reguliavimą mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos tik pajamos, gautos pagal autorines sutartis už darbą, atliktą iki pirmosios vaiko priežiūros atostogų dienos, taigi šių pajamų suma nėra mažinama mokama motinystės (tėvystės) pašalpa, tačiau kitos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, įtraukiamos į draudžiamąsias pajamas, taigi šių pajamų suma yra mažinama mokama motinystės (tėvystės) pašalpa.

25. Palyginus Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytuoju Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija) pažymėtina, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas buvo pakeistas, tačiau šioje konstitucinės justicijos byloje tiriamais aspektais jis nepakito, t. y. nebuvo nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, taip pat nebuvo nustatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos.

26. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2008 m. birželio 17 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

Tai konstatavus, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš

jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

27. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

28. Seimas 2010 m. gruodžio 22 d. priėmė Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 6, 16, 18, 19, 20 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo 1, 2 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymą, kuris įsigaliojo 2010 m. gruodžio 31 d. Šio įstatymo 3 straipsniu buvo pakeista dar neįsigaliojusi Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2010 m. liepos 2 d. redakcija) ir ji išdėstyta taip:

„Jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, kol vaikui sueis vieni metai, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka. Mokant motinystės (tėvystės) pašalpą, į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos pajamos, gautos pagal autorines sutartis už darbą, atliktą iki pirmosios vaiko priežiūros atostogų dienos.“

Palyginus Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. liepos 1 d.) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytoju Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) pažymėtina, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) nustatytas

teisinis reguliavimas buvo pakeistas, tačiau šioje konstitucinės justicijos byloje tiriamais aspektais jis nepakito, t. y. nebuvo nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, kol vaikui sueis vieni metai, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, taip pat nėra nustatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos.

29. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

Tai konstatavus, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. liepos 1 d.) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, kol vaikui sueis vieni metai, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

30. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. liepos 1 d.) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, kol vaikui sueis vieni metai, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos

įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nenumatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

V

Dėl Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymu patvirtinto Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkto atitikties Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas (prašymas Nr. 1B-16/2008) abejoja, ar Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymu patvirtinto Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punktas neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Seimas 2003 m. birželio 19 d. priėmė Lietuvos Respublikos tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu buvo pakeistas ir nauja redakcija išdėstytas Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statutas. Šios redakcijos Statutas įsigaliojo 2003 m. liepos 1 d.

Statutas nustato muitinės pareigūnų priėmimo į tarnybą Lietuvos Respublikos muitinėje ir atleidimo iš jos tvarką, muitinės pareigūnų perkėlimą į kitas pareigas, tarnybinės veiklos vertinimą, skatinimą, atsakomybę, socialines garantijas, kitus jų statuso ypatumus (Statuto 1 straipsnio 1 dalis).

Pagal Statuto 2 straipsnio 1 dalį muitinės pareigūnas yra statutinis valstybės tarnautojas, tarnaujantis muitinėje ir pagal pareigas turintis viešojo arba vidaus administravimo įgaliojimus pavaldiems ar nepavaldiems asmenims. Valstybės tarnybos santykius reglamentuojantis bendrasis Valstybės tarnybos įstatymas muitinės pareigūnams taikomas tiek, kiek jų statuso nereglementuoja Statutas; be išlygų muitinės pareigūnams taikoma Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta darbo apmokėjimo tvarka (Statuto 1 straipsnio 2 dalis); darbo santykius ir socialines garantijas reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai muitinės pareigūnams taikomi tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nereglementuoja Statutas ir Valstybės tarnybos įstatymas (Statuto 1 straipsnio

3 dalis).

3. Pareiškėjo ginčijamame Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio „Su muitinės pareigūno pareigomis nesuderinama veikla“ 1 dalies 4 punkte buvo nustatyta:

„1. Muitinės pareigūnui neleidžiama: <...>

4) dirbti samdomu darbuotoju, patarėju, ekspertu arba konsultantu visų rūšių įmonėse, įstaigose arba organizacijose, taip pat gauti kitą negu Valstybės tarnybos įstatymo nustatytą darbo užmokestį, išskyrus atlyginimą už darbą visų lygių rinkimų, referendumo komisijose bei už darbą pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, už mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose arba valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, už neformalųjį suaugusiųjų švietimą, už teisės aktų projektų rengimą (jei ši funkcija nenurodyta muitinės pareigūno pareigybės aprašyme), kai jis Seimo nutarimu arba Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu arba Ministro Pirmininko potvarkiu paskiriamas rengti teisės aktų projektus, taip pat išskyrus autorinį atlyginimą už kūrinius, kurie yra intelektinės nuosavybės teisių objektai.“

3.1. Taigi Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte buvo nustatytas bendras draudimas muitinės pareigūnui dirbti bet kokį kitą darbą ir gauti bet kokį kitą atlyginimą, išskyrus šiame punkte nustatytas konkrečias išimtis, neatsižvelgiant į jokiais aplinkybes, *inter alia* neatsižvelgiant į tai, ar kitas darbas sudarytų prielaidas kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybą muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas.

3.2. Pagal Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punktą muitinės pareigūnui buvo besąlygiškai leidžiama dirbti tik konkrečiai nurodytą kitą darbą: darbą visų lygių rinkimų, referendumo komisijose, darbą pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose ar valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, darbą, susijusį su neformaliu suaugusiųjų švietimu, rengti teisės aktų projektus (jei ši funkcija nenurodyta muitinės pareigūno pareigybės aprašyme), kai Seimo nutarimu ar Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu ar Ministro Pirmininko potvarkiu muitinės pareigūnas paskiriamas rengti teisės aktų projektus; taip pat muitinės pareigūnui buvo leidžiama gauti atlyginimą už tokį darbą, taip pat gauti autorinį atlyginimą už kūrinius, kurie yra intelektinės nuosavybės teisių objektai.

Taigi pagal Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintą teisinį reguliavimą muitinės pareigūnui buvo leidžiama dirbti tik konkrečiai šiame punkte nurodytą kitą darbą (ir gauti atlyginimą už jį) neatsižvelgiant į jokiais aplinkybes, *inter alia* neatsižvelgiant į tai, ar toks kitas darbas nesudarys prielaidų kilti viešųjų ir privačiųjų interesų

konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybą muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas.

3.3. Su ginčijama Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostata yra susijusi tos pačios dalies 5 punkto nuostata, pagal kurią muitinės pareigūnui neleidžiama eiti daugiau negu vienas valstybės tarnautojo pareigas. Taigi taip pat nustatytas specialus draudimas muitinės pareigūnui dirbti kitą darbą valstybės tarnyboje.

4. Šiame kontekste pažymėtina, kad Seimas 2008 m. lapkričio 6 d. priėmė Lietuvos Respublikos tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto 5, 6, 15, 25, 46, 54, 55, 56 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą, kuris įsigaliojo 2008 m. lapkričio 22 d. Šio įstatymo 3 straipsnio 2 dalimi pakeistas Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punktas ir jis išdėstytas taip:

„4) dirbti įmonėse, įstaigose, organizacijose, taip pat gauti už šį darbą atlyginimą, jeigu tai sukelia viešųjų ir privačių interesų konfliktą muitinėje, sudaro prielaidas tarnybą muitinėje panaudoti asmeniniais interesais, diskredituoja muitinę, kliudo muitinės pareigūnui tinkamai atlikti jo pareigybės aprašyme nustatytas pareigas, taip pat kai tai yra darbas įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu muitinės pareigūnas turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ir kai yra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūnas negali dirbti kito darbo ir už tą darbą gauti atlyginimo.“

Palyginus Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytą teisinį reguliavimą, ginčijamą šioje konstitucinės justicijos byloje, su nustatytu Statuto 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte, išdėstyta 2008 m. lapkričio 6 d. redakcija, matyti, kad pastarajame yra nustatyti kriterijai, pagal kuriuos kiekvienu individualiu atveju turi būti sprendžiama, ar leisti muitinės pareigūnui dirbti kitą darbą, privalomai įvertinus, ar tokiu leidimu nebus sudaryta prielaidų kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui muitinėje, panaudoti tarnybos muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinę, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti pareigas, ar muitinės pareigūnas nedirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūnas negali dirbti kito darbo ir gauti kito atlyginimo.

5. Minėta, kad pareiškėjas abejoja, ar ginčijamame Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintas draudimas muitinės pareigūnams dirbti kitą darbą ir gauti kitą atlyginimą yra proporcingas tokiu reguliavimu siekiamam tikslui, ar tarp muitinės pareigūnų ir kitų valstybės tarnautojų statuso yra tokių skirtumų, kad skirtingi apribojimai dirbti kitą darbą būtų objektyviai pateisinami.

6. Minėta, kad pareiškėjas abejoja Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkto atitiktimi *inter alia* Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą“.

6.1. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostata „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą“ yra susijusi su Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies nuostata „piliečiai turi <...> teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“. Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2011 m. liepos 7 d. nutarimuose yra pažymėjęs, kad piliečio konstitucinė teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą yra kiekvieno asmens konstitucinės teisės pasirinkti darbą atmaina.

6.2. Pažymėtina, kad Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies nuostata, įtvirtinanti piliečių teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, neturi būti aiškinama tik lingvistiškai ir neturi būti suprantama tik kaip teisė stoti į valstybės tarnybą, t. y. tik kaip susijusi su asmens priėmimu į valstybės tarnybą. Kaip ne kartą pažymėjo Konstitucinis Teismas, valstybės tarnybos santykiai apima ne tik santykius, susijusius su piliečio teisės lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą įgyvendinimu, bet ir santykius, susiklostančius piliečiui įstojus į valstybės tarnybą ir einant pareigas valstybės tarnyboje (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2011 m. liepos 7 d. nutarimai).

7. Konstitucijoje valstybės (valstybinė) tarnyba *expressis verbis* minima tik 33 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad piliečiai turi teisę dalyvauti valdant savo šalį tiek tiesiogiai, tiek per demokratiškai išrinktus atstovus, taip pat teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, ir 141 straipsnyje, kuriame nustatyta, kad asmenys, atliekantys tikrąją karo arba alternatyviąją tarnybą, taip pat neišėję į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai, kitų sukarintų ir saugumo tarnybų apmokami pareigūnai negali būti Seimo nariais ir savivaldybių tarybų nariais ir negali užimti renkamų ar skiriamų pareigų civilinėje valstybinėje tarnyboje, dalyvauti politinių partijų ir politinių organizacijų veikloje (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

7.1. Konstitucinis Teismas, 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime aiškindamas konstitucinę valstybės tarnybos sampratą ir atsižvelgdamas į konstitucinį teisinės valstybės principą bei Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostata, kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą, suformulavo tokias šioje konstitucinės justicijos byloje reikšmingas oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas:

– valstybės tarnyba yra valstybės tarnautojų profesinė veikla, susijusi su viešojo intereso garantavimu; tai, kad valstybės tarnybos paskirtis – garantuoti viešąjį interesą valstybės ir savivaldybių institucijoms vykdant viešąjį administravimą ir teikiant viešąsias paslaugas, o ne

privačius šia veikla užsiimančių darbuotojų interesus, lemia valstybės tarnautojų, kaip korpuso, ypatingą formavimo tvarką, jų teisinio statuso specifiką, taip pat jų ypatingą atsakomybę visuomenei už jiems pavestų funkcijų vykdymą;

– valstybės tarnyboje viešasis interesas turi dominuoti privačiųjų interesų atžvilgiu; valstybės tarnyboje turi būti išvengta viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktų, neturi būti sudaroma prielaidų tokiems konfliktams kilti; valstybės tarnybos teikiamos galimybės negali būti naudojamos asmeniniam pasipelnymui; garantuojant viešąjį interesą, būtina išvengti nepagrįsto ir neteisėto interesų grupių poveikio, juo labiau spaudimo valstybės tarnautojams, priimantiems sprendimus vykdant viešąjį administravimą ir teikiant viešąsias paslaugas (arba dalyvaujantiems tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir (arba) kontroliuojant jų vykdymą ir kt.); įstatymų leidėjas pagal Konstituciją turi pareigą teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad valstybės pareigūnai, vykdantys funkcijas įgyvendinant valstybės valdžią, visi asmenys, priimantys visuomenei ir valstybei reikšmingus sprendimus, galėtų tinkamai vykdyti savo įgaliojimus, kad būtų išvengta viešųjų ir privačiųjų interesų supriešinimo, kad nebūtų sudaryta teisinių prielaidų valstybės pareigūnams, vykdantiems funkcijas įgyvendinant valstybės valdžią, visiems asmenims, priimantiems visuomenei ir valstybei reikšmingus sprendimus, veikti ne Tautos ir Lietuvos valstybės, bet savo asmeniniais ar grupiniais interesais, naudotis savo statusu savo ar sau artimų asmenų arba kitų asmenų privačiai naudai gauti, kad būtų galima veiksmingai kontroliuoti, kaip valstybės pareigūnai, vykdantys funkcijas įgyvendinant valstybės valdžią, visi asmenys, priimantys visuomenei ir valstybei reikšmingus sprendimus, laikosi šių reikalavimų, ir kad nurodyti valstybės pareigūnai ir kiti asmenys, jeigu jie nepaiso minėtų reikalavimų, būtų traukiami atsakomybėn pagal Konstituciją ir įstatymus;

– įstatymų leidėjas turi teisę nustatyti tam tikrus reikalavimus, kuriais būtų ribojama tokia valstybės tarnautojų su valstybės tarnyba nesusijusi veikla – kitas darbas (verslas), taip pat politinė, visuomeninė veikla, kuri galėtų sukelti viešųjų ir valstybės tarnautojų privačiųjų interesų konfliktą, sudarytų prielaidas valstybės tarnybos teikiamas galimybes panaudoti ne viešajam interesui garantuoti, bet asmeniniais interesais, trukdytų valstybės tarnautojams atlikti tarnybos pareigas arba kenktų valstybės tarnybos arba atitinkamos valstybės ar savivaldybės institucijos autoritetui, jas diskredituotų;

– konstitucinė valstybės tarnybos samprata, valstybės tarnybos konstitucinė paskirtis, jos, kaip profesinės veiklos, pobūdis suponuoja tai, kad, paisant *inter alia* konstitucinio proporcingumo principo, įstatymu turi būti nustatyti tokie valstybės tarnautojų kito darbo apribojimai, kurie užkirstų kelią valstybės tarnautojams dirbti tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jie turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, susijusius su tomis įmonėmis, įstaigomis ar organizacijomis (arba dalyvauja

tuos sprendimus rengiant, vykdam, koordinuojant ir (arba) kontroliuojant jų vykdymą ir kt.);

– Konstituciją atitiktą toks valstybės tarnautojų teisės dirbti kitą darbą ir gauti kitą atlyginimą reguliavimas, pagal kurį kiekvienu individualiu atveju galėtų būti sprendžiama, ar leisti valstybės tarnautojui tuo pat metu dirbti ir kitą darbą, privalomai įvertinus, ar tokiu leidimu nebus sudaryta prielaidų kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui valstybės tarnyboje, valstybės tarnybos panaudoti asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia valstybės tarnybos autoritetą, trukdyti asmeniui, einančiam pareigas valstybės tarnyboje, tinkamai jas atlikti, ar valstybės tarnautojas nedirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių valstybės tarnautojai negali dirbti kito darbo ir gauti kito atlyginimo; įstatymų leidėjas turėtų numatyti ir subjektus, kurie spręstų, ar leisti valstybės tarnautojui dirbti kitą darbą ir gauti kitą atlyginimą, ir šių subjektų atsakomybę už priimtus neteisėtus sprendimus.

7.2. Šioje konstitucinės justicijos byloje reikšmingas ir Konstitucijos 141 straipsnis, kuriame nustatyta:

„Asmenys, atliekantys tikrąją karo arba alternatyviąją tarnybą, taip pat neišėję į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai, kitų sukarintų ir saugumo tarnybų apmokami pareigūnai negali būti Seimo nariais ir savivaldybių tarybų nariais. Jie negali užimti renkamų ar skiriamų pareigų civilinėje valstybinėje tarnyboje, dalyvauti politinių partijų ir politinių organizacijų veikloje.“

7.2.1. Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog kiekvienos valstybės funkcijos turinys ir jos vykdymo aplinkybės lemia tai, kad šias funkcijas vykdančios valstybės institucijos negali nesiskirti savo statusu ir veiklos pobūdžiu (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas); vienos valstybės funkcijos yra vykdomos pirmiausia ar daugiausia per civilines valstybės (ir savivaldybių) institucijas, o kitos – per karines ir (arba) sukarintas valstybės institucijas (Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 24 d. nutarimas); pagal Konstituciją karinė, sukarinta bei saugumo tarnybos yra atribotos nuo civilinės tarnybos; Konstitucijoje yra įtvirtinta diferencijuota civilinių valstybės institucijų ir karinių bei sukarintų valstybės institucijų samprata; tai sudaro teisinę prielaidą teisės aktais diferencijuotai reguliuoti santykius, susijusius su civilinių valstybės institucijų ir karinių bei sukarintų valstybės institucijų veikla, taip pat nustatyti tokį civilinėse ir karinėse bei sukarintose valstybės institucijose dirbančių asmenų teisinį statusą, kuris turėtų tam tikrus ypatumus (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai).

Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2011 m. kovo 15 d. nutarimuose taip pat konstatuota, jog iš konstitucinio reikalavimo, kad Lietuvos valstybės valdžia būtų organizuota

demokratiškai ir kad šalyje būtų demokratinis politinis režimas, konstitucinio atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės imperatyvo, konstitucinio atsakingo valdymo principo, kitų Konstitucijos nuostatų išplaukia, jog karinės ir sukarintos valstybės institucijos negali turėti prioriteto prieš civilines valstybės institucijas, karinių ir sukarintų valstybės institucijų bei jų pareigūnų sprendimai turi būti grindžiami civilinių valstybės institucijų sprendimais, karinės valstybės institucijos turi būti atskaitingos civilinėms valstybės institucijoms ir jų kontroliuojamos, o demokratinė civilinė karinių ir sukarintų valstybės institucijų (įskaitant ginkluotąsias pajėgas) kontrolė yra būtina pilietinio demokratinio valdymo, taigi ir teisinės valstybės, prielaida.

Taip pat pažymėtina, kad aiškindamas Konstitucijos 141 straipsnį Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog asmenims, atliekantiems tikrąją karo tarnybą, krašto apsaugos sistemos, vidaus tarnybos karininkams, puskarininkiams, saugumo tarnybų ir kitų Konstitucijos 141 straipsnyje minimų pareigūnų veiklai svarbią reikšmę turi griežto pavaldumo ir kiti statutiniai santykiai; šių ir kitų Konstitucijos 141 straipsnyje paminėtų asmenų veikloje gali atsirasti vidinė kolizija tarp būtinumo įgyvendinti valstybinės valdžios funkcijas ir vykdyti statutinius reikalavimus; tai gali būti viena iš priežasčių, dėl kurios sutrikdomas demokratinis institutų funkcionavimas, todėl nėra jokių prielaidų tvirtinti, kad kariškis, policijos, vidaus tarnybos karininkas ar kitas Konstitucijos 141 straipsnyje nurodytas asmuo, neišėjęs į atsargą, gali būti ministru ar užimti kitas šiame straipsnyje nurodytas pareigas (Konstitucinio Teismo 1996 m. gegužės 29 d. sprendimas, 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Be to, 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad apsaugant valstybės tarnybą nuo nepagrįsto neteisėto interesų grupių (taigi ir politinių jėgų) poveikio kai kurios valstybės tarnybos sistemos grandys pagal Konstituciją privalo būti depolitizuotos; pagal Konstitucijos 141 straipsnį asmenys, atliekantys tikrąją karo arba alternatyviąją tarnybą, taip pat neišėję į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai, kitų sukarintų ir saugumo tarnybų apmokami pareigūnai negali dalyvauti politinių partijų ir politinių organizacijų veikloje.

7.2.2. Aiškinant Konstitucijos 141 straipsnį pažymėtina, jog Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje yra ne kartą konstatavęs, kad Konstitucijos negalima aiškinti vien pažodžiui, vien taikant lingvistinį (verbalinį) metodą (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d., 2006 m. sausio 16 d., 2009 m. rugsėjo 24 d. nutarimai); suabsoliutinus pažodinį (lingvistinį, verbalinį) Konstitucijos aiškinimą, kartu yra sumenkinamas visuminio konstitucinio reguliavimo turinys, ignoruojamos jeigu ir ne visos, tai bent kai kurios Konstitucijoje įtvirtintos, jos ginamos ir saugomos vertybės, gali būti sudaromos prielaidos paminti tuos siekius, kuriuos Tauta įtvirtino referendumu priimtoje Konstitucijoje (Konstitucinio Teismo 2006 m. birželio 6 d. nutarimas); negalima suabsoliutinti ne tik pažodinio (lingvistinio, verbalinio), bet ir jokio kito Konstitucijos aiškinimo metodo; aiškinant Konstituciją privalu taikyti įvairius teisės aiškinimo metodus:

sisteminių, bendrųjų teisės principų, loginį, teleologinį, įstatymų leidėjo ketinimų, precedentų, istorinį, lyginamąjį ir kt.; tik šitaip – visapusiškai – aiškinant Konstituciją galima sudaryti prielaidas realizuoti jos, kaip visuomenės sutarties ir aukščiausios teisinės galios akto, paskirtį, užtikrinti, kad nebus nukrypta nuo Konstitucijos prasmės, nebus paneigta Konstitucijos dvasia ir gyvenime bus įtvirtintos tos vertybės, kuriomis Tauta grindžia savo pačios priimtą Konstituciją (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas taip pat yra pažymėjęs, kad viena iš sąlygų, užtikrinančių Konstitucijos, kaip teisinės realybės, stabilumą, yra jos teksto stabilumas; Konstitucijos tekstas neturi būti koreguojamas, pavyzdžiui, vien pasikeitus terminijai, *inter alia* teisinei. Konstitucijos, kaip itin stabilaus teisės akto, prasmė taip pat būtų ignoruojama, jeigu intervencija į jos tekstą būtų daroma kiekvieną kartą, kai pasikeičia kurie nors teisiškai reguliuotini visuomeniniai santykiai (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas).

7.2.3. Atsižvelgiant į tai pažymėtina, kad Konstitucijos 141 straipsnyje vartojamos kariuomenei ir karo tarnybai būdingos sąvokos tiek, kiek jos yra susijusios su tarnyba policijoje ir vidaus tarnyboje (policijos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai), dabartinėmis sąlygomis turi istorinį turinį. Policijos ir vidaus tarnybos konstitucinė paskirtis, susijusi pirmiausia su viešosios tvarkos palaikymu ir asmenų teisių apsauga, lemia tai, kad policija ir vidaus tarnyba negali būti tapatinamos su karinėmis valstybės institucijomis, kuriose atliekama karo tarnyba. Todėl tarnybą policijoje ir vidaus tarnybą atliekantiems asmenims negali būti suteikiami krašto apsaugos sistemos karių laipsniams tapatūs kariniai laipsniai. Tačiau tai nereiškia, kad tarnybai policijoje ir vidaus tarnybai nėra taikomi Konstitucijos 141 straipsnyje nustatyti draudimai: šie draudimai taikomi policijos ir vidaus tarnybos pareigūnams, nors, vadovaujantis civilinės karinių ir sukarintų valstybės institucijų demokratinės kontrolės principu, jiems nėra suteikiami kariniai karininkų ir puskarininkų laipsniai ir jie negali turėti specifinio privalomąją karo tarnybą baigusio liktinio statuso.

7.2.4. Kaip minėta, Konstitucijos 141 straipsnyje minimų pareigūnų veiklai svarbią reikšmę turi griežto pavaldumo ir kiti statutiniai santykiai. Konstitucijos 141 straipsnyje nurodytos sukarintos tarnybos negali būti tapatinamos su karinėmis krašto apsaugos sistemos institucijomis ir jų pareigūnai negali būti tapatinami su krašto apsaugos sistemos kariais, nes sukarintų tarnybų konstitucinė paskirtis yra susijusi ne tiek su valstybės gynimu nuo agresijos ir gynybos srities tarptautinių įsipareigojimų vykdymu, kiek su kitomis valstybės ir visuomenės saugumui svarbiomis sritimis (valstybės sienos apsauga ir kontrole, viešosios tvarkos užtikrinimu, nusikaltimų tyrimu, valstybės paslapčių apsauga ir pan.); kita vertus, tokioms sukarintoms tarnyboms, be jų pagrindinių funkcijų, gali būti pavesta karo metu ginkluotosiose pajėgose ginti valstybę, padėti kariuomenei įgyvendinti kitus su valstybės gynyba ir jos tarptautiniais įsipareigojimais susijusius uždavinius.

Taigi konstitucinė tokių sukarintų tarnybų paskirtis lemia būtinybę jų veiklą organizuoti remiantis statutiniais santykiais.

Vadinasi, Konstitucijos 141 straipsnio sąvoka „sukarintų <...> tarnybų“ aiškintina kaip apimanti statutinės valstybės institucijas, nepriskirtinas krašto apsaugos sistemai. Šios institucijos yra Konstitucijos 141 straipsnyje *expressis verbis* minima policija, vidaus tarnyba ir saugumo tarnyba (t. y. policijos, vidaus tarnybos ir saugumo tarnybos įstaigos), taip pat kitos valstybės institucijos, kurių veikla atsižvelgiant į jų paskirtį ir funkcijas turi būti organizuojama remiantis statutiniais santykiais.

7.2.5. Konstitucijos 141 straipsnis suponuoja tai, kad statutinių valstybės institucijų pareigūnai atlieka statutinę valstybės tarnybą, kuri yra specifinė valstybės tarnybos rūšis, besiskirianti nuo kitokios (civilinės) valstybės tarnybos ir karo tarnybos. Iš statutinės valstybės tarnybos sampratos kyla šie jai būdingi bruožai: specialus teisinis reguliavimas atitinkamos tarnybos ypatumus nustatančiais teisės aktais (statutais), griežto hierarchinio pavaldumo statutiniai santykiai, kuriems būdingas *inter alia* ypatingas tarnybos atlikimo režimas (*inter alia* tarnybos pareigų vykdymo, tarnybos laiko, tarnybinės subordinacijos ypatumai, pareigūnų karjerą ir vietą statutinių santykių hierarchijoje žyminčių specialių tarnybinių laipsnių (rangų) sistema, tarnybinės (drausminės) atsakomybės specifika), specialūs reikalavimai statutinių valstybės institucijų pareigūnams (*inter alia* susiję su jų lojalumu Lietuvos valstybei ir patikimumu, išsilavinimu, amžiumi, sveikatos būkle ir pan.), specifiniai šių pareigūnų įgaliojimai (*inter alia* jiems nepavaldžiu asmenų atžvilgiu, taip pat susiję su prievartos priemonių naudojimu), specialios socialinės ir kitos garantijos.

7.2.6. Pažymėtina, kad Konstitucijos 141 straipsnyje nėra pateikta išsamaus sukarintų (statutinių) valstybės institucijų sąrašo, todėl įstatymų leidėjas, reguliuodamas valstybės tarnybos santykius, gali numatyti ir kitas nei policijos, vidaus tarnybos ir saugumo tarnybos valstybės institucijas (*inter alia* muitinę), kurių veikla, atsižvelgiant į jų paskirtį ir funkcijas, turi būti organizuojama remiantis statutiniais santykiais, t. y. kuriose būtų atliekama statutinė valstybės tarnyba.

Pažymėtina ir tai, kad statutinė valstybės tarnyba negali būti vienoda dėl jos atliekamų funkcijų įvairovės, todėl policijos, vidaus tarnybos, saugumo tarnybos ir kitų statutinių valstybės institucijų (*inter alia* muitinės) pareigūnų statusas turi būti diferencijuotas ir turėti atitinkamuose statutuose nustatytų ypatumų.

7.2.7. Konstitucijos 141 straipsnyje yra nustatyti specialūs statutinių valstybės institucijų pareigūnų veiklos apribojimai. Šiais apribojimais siekiama užtikrinti statutinių valstybės institucijų depolitizavimą: statutinių valstybės institucijų pareigūnai negali būti Seimo nariais ir savivaldybių tarybų nariais, užimti renkamų ar skiriamų pareigų civilinėje, t. y. nepriskirtoje statutinei, valstybės

tarnyboje, dalyvauti politinių partijų ir politinių organizacijų veikloje (*inter alia* būti šių partijų ir organizacijų nariais, jų siūlomais ar keliamais kandidatais į valstybines ar visuomenines pareigas). Šiais apribojimais išreiškiamas konstitucinis civilinės karinių ir sukarintų valstybės institucijų demokratinės kontrolės principas. Jie *inter alia* apima specialius statutinių valstybės institucijų pareigūnų kito darbo apribojimus – draudimą dirbti civilinėje (nestatutinėje) valstybės tarnyboje ir politinėse partijose bei politinėse organizacijose.

Pažymėtina, kad Konstitucijos 141 straipsnyje nėra eksplicitiškai nustatyta kitokių statutinių valstybės institucijų pareigūnų veiklos apribojimų. Tačiau šis straipsnis, nustatantis didesnius statutinių valstybės institucijų pareigūnų veiklos apribojimus negu iš Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies kylančios civilinėje (nestatutinėje) valstybės tarnyboje pareigas užimančių asmenų veiklos apribojimai, taip pat statutinės valstybės tarnybos paskirtis ir pobūdis suponuoja tai, kad įstatymų leidėjas, reguliuodamas apribojimus statutinių valstybės institucijų pareigūnams dirbti kitoki nei nurodytasis Konstitucijos 141 straipsnyje kitą darbą, privalo nustatyti ne tik tokius apribojimus, kurie kyla iš Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies, bet ir kitokius kito darbo apribojimus, jeigu poreikį juos nustatyti suponuoja iš konstitucinės atitinkamų statutinių valstybės institucijų paskirties kylančios tokių institucijų funkcijos ir (ar) jų pareigūnų statusas. Nustatydamas tokius apribojimus įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją, *inter alia* nustatyti papildomus kriterijus, į kuriuos turi būti atsižvelgiama sprendžiant, ar statutinių valstybės institucijų pareigūnų kitas darbas būtų suderinamas su atitinkamos statutinės valstybės institucijos funkcijomis ir jos pareigūno statusu, taip pat nustatyti baigtinį atitinkamos statutinės valstybės institucijos pareigūnams draudžiamos veiklos sąrašą, jame nurodant ūkinės (ekonominės) veiklos sritis ir (arba) darbus ir pareigas, nesuderinamus su atitinkamos statutinės valstybės institucijos funkcijų vykdymu ir (ar) jos pareigūno statusu.

8. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatymu nustatant muitinės pareigūnų kito darbo apribojimus būtina nustatyti iš Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies, 141 straipsnio kylančius statutinių valstybės institucijų pareigūnų kito darbo apribojimus, t. y.:

– apribojimus, *expressis verbis* nustatytus Konstitucijos 141 straipsnyje (draudimą eiti pareigas civilinėje (nestatutinėje) valstybės tarnyboje, dirbti politinėse partijose ir politinėse organizacijose);

– iš Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies kylančius apribojimus dirbti kitoki nei nurodytasis Konstitucijos 141 straipsnyje kitą darbą, t. y. nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį kiekvienu individualiu atveju galėtų būti sprendžiama, ar leisti muitinės pareigūnui dirbti tokį kitą darbą, privalomai įvertinus, ar tokiu leidimu nebus sudaryta prielaidų kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui muitinės tarnyboje, panaudoti tarnybą muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinę, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti pareigas, ar muitinės

pareigūnas nedirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūnas negali dirbti kito darbo ir gauti kito atlyginimo.

Pažymėtina ir tai, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 33 straipsnio 1 dalį, negali būti nustatytas toks teisinis apribojimų muitinės pareigūnams dirbti kitokį nei nurodytasis Konstitucijos 141 straipsnyje kitą darbą reguliavimas, pagal kurį:

– būtų nustatytas bendras draudimas muitinės pareigūnui dirbti bet kokį kitą darbą neatsižvelgiant į jokiais aplinkybes, t. y. neįvertinus, ar toks kitas darbas sudarys prielaidas kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybą muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas dirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar yra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu;

– būtų leidžiama dirbti tam tikrą kitą darbą neatsižvelgiant į jokiais aplinkybes, t. y. neįvertinus, ar toks kitas darbas nesudarys prielaidų kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybos muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas nedirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu.

9. Sprendžiant, ar pareiškėjo ginčijamas Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarauja Konstitucijai, pažymėtina, kad, kaip minėta, įstatymu nustatant muitinės pareigūnų kito darbo apribojimus būtina numatyti *inter alia* apribojimus, *expressis verbis* nustatytus Konstitucijos 141 straipsnyje (draudimą eiti pareigas civilinėje (nestatutinėje) valstybės tarnyboje, dirbti politinėse partijose ir politinėse organizacijose).

Minėta ir tai, kad Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytas bendras draudimas muitinės pareigūnui dirbti bet kokį kitą darbą ir gauti bet kokį kitą atlyginimą *inter alia* apima draudimą dirbti bet kokį darbą politinėse partijose ir politinėse organizacijose; su ginčijama Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostata yra susijusi tos pačios dalies 5 punkto nuostata, pagal kurią muitinės pareigūnui

neleidžiama eiti daugiau negu vienas valstybės tarnautojo pareigas, t. y. taip pat nustatytas specialus draudimas muitinės pareigūnui dirbti kitą darbą valstybės tarnyboje. Taip pat minėta, kad Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte buvo nustatytas bendras draudimas muitinės pareigūnui dirbti bet kokį kitą darbą ir gauti bet kokį kitą atlyginimą, išskyrus šiame punkte nustatytas konkrečias išimtis. Šios išimtytys neapėmė darbo politinėse partijose ir politinėse organizacijose.

Taigi pagal Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4, 5 punktuose nustatytą teisinį reguliavimą muitinės pareigūnui buvo nustatytas draudimas *inter alia* dirbti kitą darbą valstybės tarnyboje bei darbą politinėse partijose ir politinėse organizacijose.

10. Minėta, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 33 straipsnio 1 dalį, negali būti nustatytas toks teisinis apribojimų muitinės pareigūnams dirbti kitokį nei nurodytasis Konstitucijos 141 straipsnyje kitą darbą reguliavimas, pagal kurį būtų nustatytas bendras draudimas muitinės pareigūnui dirbti bet kokį kitą darbą neatsižvelgiant į jokias aplinkybes, t. y. neįvertinus, ar toks kitas darbas sudarys prielaidas kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybą muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas dirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar yra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu.

Minėta ir tai, kad Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte buvo nustatytas bendras draudimas muitinės pareigūnui dirbti bet kokį kitą darbą ir gauti bet kokį kitą atlyginimą, išskyrus šiame punkte nustatytas konkrečias išimtis, neatsižvelgiant į jokias aplinkybes, *inter alia* neatsižvelgiant į tai, ar kitas darbas sudarytų prielaidas kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybą muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas.

Taigi Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punktas tiek, kiek jame buvo nustatytas draudimas muitinės pareigūnui dirbti kitą darbą neįvertinus, ar toks darbas (išskyrus kitą darbą valstybės tarnyboje bei darbą politinėse partijose ir politinėse organizacijose) sudarys prielaidas kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybą muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas dirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus

sprendimus, ar yra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu, prieštaravo Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies nuostatai „piliečiai turi <...> teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“.

11. Pažymėtina ir tai, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 33 straipsnio 1 dalį, negali būti nustatytas toks teisinis apribojimų muitinės pareigūnams dirbti kitokį nei nurodytasis Konstitucijos 141 straipsnyje kitą darbą reguliavimas, pagal kurį būtų leidžiama dirbti tam tikrą kitą darbą neatsižvelgiant į jokiais aplinkybes, t. y. neįvertinus, ar toks kitas darbas nesudarys prielaidų kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybos muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas nedirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu.

Minėta, kad pagal Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punktą muitinės pareigūnui buvo besąlygiškai leidžiama dirbti konkrečiai nurodytą kitą darbą: darbą visų lygių rinkimų, referendumo komisijose, darbą pagal sutartis su rinkimų arba referendumo komisijomis, mokslinį ir pedagoginį darbą aukštosiose mokyklose ar valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigose, darbą, susijusį su neformaliu suaugusiųjų švietimu, rengti teisės aktų projektus (jei ši funkcija nenurodyta muitinės pareigūno pareigybės aprašyme), kai Seimo nutarimu ar Seimo valdybos sprendimu, Seimo Pirmininko potvarkiu, Respublikos Prezidento dekretu, Vyriausybės nutarimu ar Ministro Pirmininko potvarkiu muitinės pareigūnas paskiriamas rengti teisės aktų projektus. Taigi pagal ginčijamą teisinį reguliavimą muitinės pareigūnui buvo leidžiama dirbti konkrečiai nurodytą kitą darbą neįvertinus, ar toks kitas darbas nesudarys prielaidų kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybą muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas nedirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu.

Atsižvelgiant į tai darytina išvada, kad Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punktas tiek, kiek jame buvo nustatyta, kad muitinės pareigūnui leidžiama dirbti konkrečiai šiame punkte nurodytą kitą darbą neįvertinus, ar toks kitas darbas nesudarys

prielaidų kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybos muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas nedirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu, prieštaravo Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies nuostatai „piliečiai turi <...> teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“.

12. Taigi konstatuotina, kad Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punktą tiek, kiek jame buvo nustatytas draudimas muitinės pareigūnui dirbti kitą darbą neįvertinus, ar toks darbas (išskyrus kitą darbą valstybės tarnyboje bei darbą politinėse partijose ir politinėse organizacijose) sudarys prielaidas kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybą muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas nedirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar yra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu, taip pat tiek, kiek jame buvo nustatyta, kad muitinės pareigūnui leidžiama dirbti konkrečiai šiame punkte nurodytą kitą darbą neįvertinus, ar toks kitas darbas nesudarys prielaidų kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybos muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas nedirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu, prieštaravo Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies nuostatai „piliečiai turi <...> teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

13. Atsižvelgiant į tai, kad, kaip minėta, Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta piliečio teisė lygiomis sąlygomis stoti į valstybės tarnybą yra Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos kiekvieno asmens konstitucinės teisės pasirinkti darbą atmaina, dėl tų pačių argumentų konstatuotina, kad Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punktą tiek, kiek jame buvo nustatytas draudimas muitinės pareigūnui dirbti kitą darbą neįvertinus, ar toks darbas (išskyrus kitą darbą valstybės tarnyboje bei darbą politinėse partijose ir politinėse

organizacijose) sudarys prielaidas kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybą muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas dirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar yra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu, taip pat tiek, kiek jame buvo nustatyta, kad muitinės pareigūnui leidžiama dirbti konkrečiai šiame punkte nurodytą kitą darbą neįvertinus, ar toks kitas darbas nesudarys prielaidų kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybos muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas nedirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu, prieštaravo ir Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą“.

14. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punktą tiek, kiek jame buvo nustatytas draudimas muitinės pareigūnui dirbti kitą darbą neįvertinus, ar toks darbas (išskyrus kitą darbą valstybės tarnyboje bei darbą politinėse partijose ir politinėse organizacijose) sudarys prielaidas kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybą muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas dirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar yra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu, taip pat tiek, kiek jame buvo nustatyta, kad muitinės pareigūnui leidžiama dirbti konkrečiai šiame punkte nurodytą kitą darbą neįvertinus, ar toks kitas darbas nesudarys prielaidų kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybos muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas nedirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu, prieštaravo Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies nuostatai „piliečiai turi <...> teisę lygiomis sąlygomis stoti į

Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

15. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje toliau netirs, ar Statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija) 15 straipsnio 1 dalies 4 punktą neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui.

VI

Dėl Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 41 punkto (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) nuostatos atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, Nuostatų 48¹ punkto (2008 m. sausio 16 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju, 52 straipsniui, Nuostatų 49 punkto antrosios pastraipos (2008 m. sausio 16 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 29, 38, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas prašo ištirti *inter alia* Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 41 punkto (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) nuostatos, kad asmenims „motinystės pašalpa mokama, jeigu jie neturi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos“, tiek, kiek ja nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama tuo atveju, kai moters pajamos, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, adekvačiai nekompensuoja prarasto kompensuojamojo uždarbio, atitiktį Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-27/2010), taip pat Nuostatų 48¹ punkto (2008 m. sausio 16 d. redakcija) atitiktį Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju, 52 straipsniui (prašymas Nr. 1B-16/2008).

Pareiškėjas – Kauno apygardos administracinis teismas prašo ištirti Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 49 punkto antrosios pastraipos (2008 m. sausio 16 d. redakcija) atitiktį Konstitucijos 29, 38, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-27/2011).

2. Minėta, kad pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas (prašymas Nr. 1B-27/2010) prašo ištirti *inter alia* Nuostatų 41 punkto (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) nuostatos, kad asmenims „motinystės pašalpa mokama, jeigu jie neturi pajamų, nuo kurių

skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos“, tiek, kiek ja nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama tuo atveju, kai moters pajamos, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, adekvačiai nekompensuoja prarasto kompensuojamojo uždarbio, atitiktį Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui. Ginčijama nuostata yra įtvirtinta Nuostatų 41 punkto antrojoje pastraipoje (2009 m. balandžio 8 d. redakcija).

Pareiškėjas, abejodamas minėtos Nuostatų 41 punkto (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) nuostatos atitiktimi Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, remiasi tais pačiais argumentais, kaip ir dėl Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punkto atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, t. y. tuo, kad motinystės pašalpa neskiriama net ir tuo atveju, kai moters pajamos, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, adekvačiai nekompensuoja prarasto kompensuojamojo uždarbio, taip pat tuo, kad tokiu teisiniu reguliavimu pažeidžiamas darbinių pajamų gavusių asmenų lygiateisiškumas, palyginti su asmenimis, kurie tokių pajamų negavo.

3. Šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas tirs Nuostatų 41 punkto antrosios pastraipos (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) atitiktį Konstitucijai tuo pačiu aspektu, kaip ir Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punkto atitiktį Konstitucijai, t. y. ar Nuostatų 41 punkto antroji pastraipa (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama tuo atveju, jeigu moteris nėštumo ir gimdymo atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

4. Nuostatų 41 punkte (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Motinystės pašalpa už laikotarpį, sutampantį su kasmetinių atostogų laikotarpiu, mokama šių nuostatų 39 ir 40 punktuose nustatyta tvarka. Nemokamų atostogų laikotarpiu motinystės pašalpa nemokama.

Asmenims, nurodytiems šių Nuostatų 3.1–3.3 punktuose, motinystės pašalpa mokama, jeigu jie neturi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos. Šių Nuostatų 3.2 ir 3.3 punktuose nurodyti asmenys laikomi turinčiais draudžiamųjų pajamų visą mėnesį, jeigu valstybinio socialinio draudimo įmokos sumokėtos nuo pajamų sumos, ne mažesnės negu MMA; priešingu atveju šių asmenų draudžiamųjų pajamų laikotarpis laikomas proporcingai mažesniu. Draudžiamosios pajamos nustatomos pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 8, 9, 16, 18¹, 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnį.“

Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 41 punktas (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) skirtas įgyvendinti Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punktui, kuriame, kaip minėta, buvo *inter alia* nustatyta, kad asmenims, draudžiamiems ligos ir motinystės socialiniu draudimu, motinystės pašalpa skiriama, jeigu moteris neturi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos. Nuostatų 41 punkto antrojoje pastraipoje (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas šioje konstitucinės justicijos byloje tiriamu aspektu buvo analogiškas nustatytajam Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punkte.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatavus, jog Įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija) 1 punktas tiek, kiek jame nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama, jeigu moteris nėštumo ir gimdymo atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina, kad ir Nuostatų 41 punkto antroji pastraipa (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama, jeigu moteris nėštumo ir gimdymo atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai.

5. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje netirs, ar Nuostatų 41 punkto antroji pastraipa (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

6. Nuostatų 41 punkto antroji pastraipa buvo keičiama *inter alia*: Vyriausybės 2009 m. rugpjūčio 26 d. nutarimu Nr. 956 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo 2009 m. rugsėjo 9 d.), Vyriausybės 2009 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1778 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo 2010 m. sausio 1 d.), Vyriausybės 2010 m. rugsėjo 8 d. nutarimu Nr. 1293 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo 2010 m. rugsėjo 12 d.).

6.1. Nuostatų 41 punkto antroji pastraipa (2009 m. rugpjūčio 26 d. redakcija) buvo išdėstyta taip:

„Asmenims, nurodytiems šių Nuostatų 3.1–3.3 punktuose, motinystės pašalpa mokama, jeigu jie šios pašalpos gavimo laikotarpiu neturi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos. Šių Nuostatų 3.1–3.3 punktuose nurodyti asmenys laikomi turinčiais draudžiamųjų pajamų visą mėnesį, jeigu valstybinio socialinio draudimo įmokos

sumokėtos nuo pajamų sumos, ne mažesnės negu MMA; priešingu atveju šių asmenų draudžiamųjų pajamų laikotarpis laikomas proporcingai mažesniu. Šių Nuostatų 3.1 punkte nurodyti asmenys, išskyrus ūkininkus ir jų partnerius, laikomi neturinčiais draudžiamųjų pajamų tuo laikotarpiu, kai deklaravo veiklos nevykdymą arba veiklos pabaigą Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos nustatyta tvarka. Ūkininkams ir jų partneriams, įgijusiems teisę gauti pašalpą, pašalpa mokama neatsižvelgiant į pajamas, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos.“

6.2. Nuostatų 41 punkto antroji pastraipa (2009 m. gruodžio 23 d. redakcija) buvo išdėstyta taip:

„Asmenims, nurodytiems šių Nuostatų 3.1–3.3 punktuose, motinystės pašalpa mokama, jeigu jie šios pašalpos gavimo laikotarpiu neturi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos. Šių Nuostatų 3.1–3.3 punktuose nurodyti asmenys laikomi turinčiais draudžiamųjų pajamų visą mėnesį, jeigu valstybinio socialinio draudimo įmokos sumokėtos nuo pajamų sumos, ne mažesnės negu MMA; priešingu atveju šių asmenų draudžiamųjų pajamų laikotarpis laikomas proporcingai mažesniu. Minėtam laikotarpiui nustatyti draudžiamosios pajamos apskaičiuojamos pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 8, 9, 16, 18¹, 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnį. Ūkininkams ir jų partneriams, įgijusiems teisę gauti pašalpą, pašalpa mokama neatsižvelgiant į pajamas, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos.“

6.3. Nuostatų 41 punkto antroji pastraipa (2010 m. rugsėjo 8 d. redakcija) buvo išdėstyta taip:

„Apdraustajam asmeniui, išleistam nėštumo ir gimdymo atostogų, motinystės pašalpa mokama, jeigu jis šios pašalpos gavimo laikotarpiu neturi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos. Asmenys, gaunantys pajamų tik iš sporto, atlikėjo veiklos, pagal autorines sutartis arba iš individualios veiklos, laikomi turinčiais draudžiamųjų pajamų visą mėnesį, jeigu valstybinio socialinio draudimo įmokos sumokėtos nuo pajamų sumos, ne mažesnės negu MMA; priešingu atveju šių asmenų draudžiamųjų pajamų laikotarpis laikomas proporcingai mažesniu. Minėtam laikotarpiui nustatyti draudžiamosios pajamos apskaičiuojamos pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 8, 9, 16, 18¹, 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnį. Ūkininkams ir jų partneriams, įgijusiems teisę gauti pašalpą, pašalpa mokama neatsižvelgiant į pajamas, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos.“

6.4. Nuostatų 41 punkto antrąją pastraipą (2009 m. rugpjūčio 26 d., 2009 m. gruodžio 23 d., 2010 m. rugsėjo 8 d. redakcijos) palyginus su Nuostatų 41 punkto antrąją pastraipą (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) pažymėtina, kad Nuostatų 41 punkto antroje pastraipoje (2009 m.

balandžio 8 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas buvo pakeistas, tačiau šioje konstitucinės justicijos byloje tiriamu aspektu jis nepakito.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatavus, kad Nuostatų 41 punkto antroji pastraipa (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama, jeigu moteris nėštumo ir gimdymo atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina, kad ir Nuostatų 41 punkto antroji pastraipa (2009 m. rugpjūčio 26 d., 2009 m. gruodžio 23 d., 2010 m. rugsėjo 8 d. redakcijos) atitinkamai tiek pat prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai.

7. Vyriausybė 2011 m. balandžio 13 d. priėmė nutarimą Nr. 434 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo 2011 m. balandžio 17 d.), kurio 3 punktu pakeitė Nuostatų 41 punkto antrąją pastraipą (2010 m. rugsėjo 8 d. redakcija) ir ją išdėstė taip:

„Kai apdraustasis asmuo motinystės pašalpos gavimo laikotarpiu turi draudžiamųjų pajamų, tačiau jos yra mažesnės už motinystės pašalpą (šių pašalpų sumą), jam mokamas apskaičiuotos pašalpos (pašalpų bendros sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas. Į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos pajamos, gautos pagal autorines sutartis už darbą, atliktą iki pirmosios nėštumo ir gimdymo atostogų dienos, taip pat Įstatymo nustatyta tvarka apskaičiuotos motinystės (tėvystės) pašalpos dėl kito vaiko gimimo. Asmenys, gaunantys pajamų tik iš sporto, atlikėjo veiklos, pagal autorines sutartis arba iš individualios veiklos, laikomi turinčiais draudžiamųjų pajamų visą mėnesį, jeigu valstybinio socialinio draudimo įmokos sumokėtos nuo pajamų sumos, ne mažesnės negu MMA; priešingu atveju šių asmenų draudžiamųjų pajamų laikotarpis laikomas proporcingai mažesniu. Minėtam laikotarpiui nustatyti draudžiamosios pajamos apskaičiuojamos pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 8, 9, 16, 18¹, 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnį. Ūkininkams ir jų partneriams, įgijusiems teisę gauti pašalpą, pašalpa mokama neatsižvelgiant į pajamas, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos.“

Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 41 punktas (2011 m. balandžio 13 d. redakcija) skirtas įgyvendinti Įstatymo 18 straipsnio 2 daliai (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.), kurioje, kaip minėta, nustatyta, kad jeigu apdraustasis motinystės pašalpos gavimo laikotarpiu turi pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, ir jų dydis mažesnis už motinystės pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas; mokant motinystės pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos pajamos, gautos pagal autorines sutartis už darbą, atliktą iki pirmosios nėštumo ir gimdymo atostogų dienos; motinystės pašalpa ar jos dalis apskaičiuojama ir mokama

Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka. Nuostatų 41 punkto antrojoje pastraipoje (2011 m. balandžio 13 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas šioje konstitucinės justicijos byloje tiriamu aspektu yra analogiškas nustatytajam Įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.).

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatavus, kad Įstatymo 18 straipsnio 2 dalis (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos nėštumo ir gimdymo atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina, kad ir Nuostatų 41 punkto antroji pastraipa (2011 m. balandžio 13 d. redakcija) atitinkamai tiek pat prieštarauja Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai.

8. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytinos išvados, kad:

– Nuostatų 41 punkto antroji pastraipa (2009 m. balandžio 8 d., 2009 m. rugpjūčio 26 d., 2009 m. gruodžio 23 d., 2010 m. rugsėjo 8 d. redakcijos) tiek, kiek joje nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama, jeigu moteris nėštumo ir gimdymo atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai;

– Nuostatų 41 punkto antroji pastraipa (2011 m. balandžio 13 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos nėštumo ir gimdymo atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai.

9. Minėta, kad pareiškėjas – Vilniaus apygardos administracinis teismas (prašymas Nr. 1B-16/2008) prašo ištirti *inter alia* Nuostatų 48¹ punkto (2008 m. sausio 16 d. redakcija) atitiktį Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju, 52 straipsniui.

Pareiškėjas, abejodamas Nuostatų 48¹ punkto (2008 m. sausio 16 d. redakcija) atitiktimi Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, remiasi tais pačiais argumentais, kaip ir dėl Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, t. y. tuo, kad, jo nuomone, Lietuvos Respublikos pilietis, neturintis draudžiamųjų pajamų Lietuvoje, tačiau dirbantis kitoje valstybėje, tarptautinėje organizacijoje, Europos Sąjungos institucijoje ir pan. ir gaunantis tam tikras pajamas, nuo kurių nėra mokamos įmokos į Valstybinio socialinio draudimo fondą, turi neribotą teisę gauti motinystės (tėvystės) pašalpą, kad ir kokios būtų jo gaunamos pajamos, o Lietuvos Respublikos pilietis, turintis draudžiamųjų pajamų Lietuvos Respublikoje ir mokantis įmokas į Valstybinio socialinio draudimo fondą, tokios teisės neturi.

Pareiškėjas, abejodamas Nuostatų 48¹ punkto (2008 m. sausio 16 d. redakcija) atitiktimi

Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, 52 straipsniui, remiasi tais pačiais argumentais, kaip ir dėl Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, 52 straipsniui, t. y. tuo, kad, jo nuomone, ginčijamu teisiniu reguliavimu yra ribojama teisė gauti motinystės (tėvystės) pašalpą atsižvelgiant į tai, ar asmuo turi draudžiamųjų pajamų.

10. Iš pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymo matyti, kad pareiškėjas prašo ištirti ne viso Nuostatų 48¹ punkto (2008 m. sausio 16 d. redakcija), o tik jo pirmosios pastraipos atitiktį Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad kiekvienas žmogus turi teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju, 52 straipsniui.

11. Nuostatų 48¹ punkte (2008 m. sausio 16 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Kai apdraustasis asmuo, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas apskaičiuotos pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas. Šiuo atveju į draudžiamąsias pajamas neįskaičiuojamos priskaičiuotos motinystės, motinystės (tėvystės) ir tėvystės pašalpos.

Minėtas skirtumas nemokamas, jeigu kitam iš tėvų suteikiamos to paties vaiko priežiūros atostogos ir jis pradeda gauti motinystės (tėvystės) pašalpą.“

Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 48¹ punktas (2008 m. sausio 16 d. redakcija) skirtas įgyvendinti Įstatymo 21 straipsnio 4 daliai (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija), kurioje, kaip minėta, buvo nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka. Nuostatų 48¹ punkto pirmojoje pastraipoje (2008 m. sausio 16 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas šioje konstitucinės justicijos byloje tiriamais aspektais buvo analogiškas nustatytajam Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija).

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatavus, jog Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos

darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina, kad ir Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2008 m. sausio 16 d. redakcija) atitinkamai tiek pat prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

12. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje netirs, ar Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2008 m. sausio 16 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucijos 48, 52 straipsniams.

13. Vyriausybė 2008 m. rugpjūčio 27 d. priėmė nutarimą Nr. 839 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo 2008 m. rugsėjo 12 d.), kurio 1.7 punktu pakeitė Nuostatų 48¹ punkto *inter alia* pirmąją pastraipą (2008 m. sausio 16 d. redakcija) ir ją išdėstė taip:

„Kai apdraustasis asmuo, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (kai mokamos dvi pašalpos, – bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas apskaičiuotos pašalpos (šių pašalpų bendros sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas. Šiuo atveju į draudžiamąsias pajamas neįskaitomos apskaičiuotos motinystės, motinystės (tėvystės) ir tėvystės pašalpos.“

Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 48¹ punktas (2008 m. rugpjūčio 27 d. redakcija) skirtas įgyvendinti Įstatymo 21 straipsnio 4 daliai (2008 m. birželio 17 d. redakcija), kurioje, kaip minėta, buvo nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka. Nuostatų 48¹ punkto pirmojoje pastraipoje (2008 m. rugpjūčio 27 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas šioje konstitucinės justicijos byloje tiriamais aspektais buvo analogiškas nustatytajam Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2008 m. birželio 17 d. redakcija).

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2008 m. birželio 17 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo

Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

Tai konstatavus, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2008 m. rugpjūčio 27 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

14. Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa buvo keičiama *inter alia*: Vyriausybės 2009 m. balandžio 8 d. nutarimu Nr. 258 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo 2009 m. balandžio 17 d.), Vyriausybės 2009 m. rugpjūčio 26 d. nutarimu Nr. 956 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo 2009 m. rugsėjo 9 d.), Vyriausybės 2009 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1778 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo 2010 m. sausio 1 d.), Vyriausybės 2010 m. rugsėjo 8 d. nutarimu Nr. 1293 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo 2010 m. rugsėjo 12 d.).

14.1. Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) buvo išdėstyta taip:

„Kai apdraustas asmuo, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurios yra mažesnės už motinystės (tėvystės) pašalpą (kai mokamos dvi pašalpos, – už bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas apskaičiuotos pašalpos (šių pašalpų bendros

sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas. Šiuo atveju į draudžiamąsias pajamas neįskaitomos apskaičiuotos motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) pašalpos. Mokant pašalpas šių Nuostatų 3.2 ir 3.3 punktuose nurodytiems asmenims, laikoma, kad draudžiamųjų pajamų jie turėjo visą mėnesį, jeigu valstybinio socialinio draudimo įmokos sumokėtos nuo pajamų sumos, ne mažesnės negu MMA; priešingu atveju šių asmenų draudžiamųjų pajamų laikotarpis laikomas proporcingai mažesniu. Draudžiamosios pajamos nustatomos pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 8, 9, 16, 18¹, 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnį.“

14.2. Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2009 m. rugpjūčio 26 d. redakcija) buvo išdėstyta taip:

„Kai apdraustasis asmuo, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurios yra mažesnės už motinystės (tėvystės) pašalpą (kai mokamos dvi pašalpos, – už bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas apskaičiuotos pašalpos (šių pašalpų bendros sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas. Šiuo atveju į draudžiamąsias pajamas neįskaitomos apskaičiuotos motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) pašalpos. Mokant pašalpas šių Nuostatų 3.1–3.3 punktuose nurodytiems asmenims, laikoma, kad draudžiamųjų pajamų jie turėjo visą mėnesį, jeigu valstybinio socialinio draudimo įmokos sumokėtos nuo pajamų sumos, ne mažesnės negu MMA; priešingu atveju šių asmenų draudžiamųjų pajamų laikotarpis laikomas proporcingai mažesniu. Draudžiamosios pajamos nustatomos pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 8, 9, 16, 18¹, 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnį. Šių Nuostatų 3.1 punkte nurodyti asmenys, išskyrus ūkininkus ir jų partnerius, laikomi neturinčiais draudžiamųjų pajamų tuo laikotarpiu, kai deklaravo veiklos nevykdymą arba veiklos pabaigą Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos nustatyta tvarka. Ūkininkams ir jų partneriams, įgijusiems teisę gauti pašalpą, pašalpa mokama neatsižvelgiant į pajamas, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos.“

14.3. Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2009 m. gruodžio 23 d. redakcija) buvo išdėstyta taip:

„Kai apdraustasis asmuo, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurios yra mažesnės už motinystės (tėvystės) pašalpą (kai mokamos dvi pašalpos, – už bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas apskaičiuotos pašalpos (šių pašalpų bendros sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas. Šiuo atveju į draudžiamąsias pajamas neįskaitomos apskaičiuotos motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) pašalpos. Mokant pašalpas šių Nuostatų 3.1–3.3 punktuose nurodytiems asmenims, laikoma, kad draudžiamųjų pajamų jie turėjo visą mėnesį, jeigu valstybinio socialinio draudimo įmokos sumokėtos nuo pajamų sumos, ne mažesnės negu MMA; priešingu atveju šių asmenų draudžiamųjų pajamų laikotarpis

laikomas proporcingai mažesniu. Draudžiamosios pajamos nustatomos pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 8, 9, 16, 18¹, 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnį. Ūkininkams ir jų partneriams, įgijusiems teisę gauti pašalpą, pašalpa mokama neatsižvelgiant į pajamas, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos.“

14.4. Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2010 m. rugsėjo 8 d. redakcija) buvo išdėstyta taip:

„Kai apdraustasis asmuo, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurios yra mažesnės už motinystės (tėvystės) pašalpą (kai mokamos dvi pašalpos, – už bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas apskaičiuotos pašalpos (šių pašalpų bendros sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas. Šiuo atveju į draudžiamąsias pajamas neįskaitomos apskaičiuotos motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) pašalpos. Mokant pašalpas asmenims, gaunantiems pajamų tik iš sporto, atlikėjo veiklos, pagal autorines sutartis arba iš individualios veiklos, laikoma, kad draudžiamųjų pajamų jie turėjo visą mėnesį, jeigu valstybinio socialinio draudimo įmokos sumokėtos nuo pajamų sumos, ne mažesnės negu MMA; priešingu atveju šių asmenų draudžiamųjų pajamų laikotarpis laikomas proporcingai mažesniu. Draudžiamosios pajamos nustatomos pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 8, 9, 16, 18¹, 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnį. Ūkininkams ir jų partneriams, įgijusiems teisę gauti pašalpą, pašalpa mokama neatsižvelgiant į pajamas, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos.“

14.5. Nuostatų 48¹ punkto pirmąją pastraipą (2009 m. balandžio 8 d., 2009 m. rugpjūčio 26 d., 2009 m. gruodžio 23 d., 2010 m. rugsėjo 8 d. redakcijos) palyginus su Nuostatų 48¹ punkto pirmąja pastraipa (2008 m. rugpjūčio 27 d. redakcija) pažymėtina, kad Nuostatų 48¹ punkto pirmojoje pastraipoje (2008 m. rugpjūčio 27 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas buvo pakeistas, tačiau šioje konstitucinės justicijos byloje tiriamais aspektais jis nepakito.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatavus, kad Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2008 m. rugpjūčio 27 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų

sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina, kad ir Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2009 m. balandžio 8 d., 2009 m. rugpjūčio 26 d., 2009 m. gruodžio 23 d., 2010 m. rugsėjo 8 d. redakcijos) atitinkamai tiek pat prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

15. Vyriausybė 2011 m. balandžio 13 d. priėmė nutarimą Nr. 434 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo 2011 m. balandžio 17 d.), kurio 8 punktu pakeitė Nuostatų 48¹ punkto pirmąją pastraipą (2010 m. rugsėjo 8 d. redakcija) ir ją išdėstė taip:

„Kai apdraustasis asmuo, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi pajamų, kurios yra mažesnės už motinystės (tėvystės) pašalpą (kai mokamos dvi pašalpos, – už bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas apskaičiuotos pašalpos (šių pašalpų bendros sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas. Į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos pajamos, gautos pagal autorines sutartis už darbą, atliktą iki pirmosios vaiko priežiūros atostogų dienos, taip pat Įstatymo nustatyta tvarka apskaičiuotos motinystės, motinystės (tėvystės) pašalpos dėl kito vaiko gimimo. Asmenys, gaunantys pajamų tik iš sporto, atlikėjo veiklos, pagal autorines sutartis arba iš individualios veiklos, laikomi turinčiais draudžiamųjų pajamų visą mėnesį, jeigu valstybinio socialinio draudimo įmokos sumokėtos nuo pajamų sumos, ne mažesnės negu MMA; priešingu atveju šių asmenų draudžiamųjų pajamų laikotarpis laikomas proporcingai mažesniu. Draudžiamosios pajamos nustatomos pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 8, 9, 16, 18¹, 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnį. Ūkininkams ir jų partneriams, įgijusiems teisę gauti pašalpą, pašalpa mokama neatsižvelgiant į pajamas, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos.“

Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 48¹ punktas (2011 m. balandžio 13 d. redakcija) skirtas įgyvendinti Įstatymo 21 straipsnio 4 daliai (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.), kurioje, kaip minėta, buvo nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka; mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos pajamos, gautos pagal autorines sutartis už darbą, atliktą iki pirmosios vaiko priežiūros atostogų dienos. Nuostatų 48¹ punkto pirmojoje pastraipoje (2011 m. balandžio 13 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas šioje konstitucinės

justicijos byloje tiriamais aspektais buvo analogiškas nustatytajam Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.).

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatavus, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. sausio 1 d.) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina, kad ir Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2011 m. balandžio 13 d. redakcija) atitinkamai tiek pat prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

16. Vyriausybė 2011 m. birželio 29 d. priėmė nutarimą Nr. 765 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo 2011 m. liepos 1 d.), kurio 1.9 punktu pakeitė Nuostatų 48¹ punkto pirmąją pastraipą (2011 m. balandžio 13 d. redakcija) ir ją išdėstė taip:

„Kai apdraustasis asmuo, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, kol vaikui sueis vieni metai, turi draudžiamųjų pajamų, kurios yra mažesnės už motinystės (tėvystės) pašalpą (kai mokamos dvi pašalpos, – už bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas apskaičiuotos pašalpos (šių pašalpų bendros sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas. Į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos pajamos, gautos pagal autorines sutartis už darbą, atliktą iki pirmosios vaiko priežiūros atostogų dienos, taip pat Įstatymo nustatyta tvarka apskaičiuotos motinystės, motinystės (tėvystės) pašalpos dėl kito vaiko gimimo. Mokant pašalpas asmenims, gaunantiems pajamas tik iš sporto, atlikėjo veiklos, pagal autorines sutartis arba iš individualios veiklos, laikoma, kad draudžiamųjų pajamų jie turėjo visą mėnesį, jeigu valstybinio socialinio draudimo įmokos sumokėtos nuo pajamų sumos, ne mažesnės negu MMA; priešingu atveju šių asmenų draudžiamųjų pajamų laikotarpis laikomas proporcingai mažesniu. Draudžiamosios pajamos nustatomos pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 8, 9, 16, 18¹, 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 10 straipsnį. Ūkininkams ir jų partneriams, įgijusiems teisę gauti pašalpą, pašalpa mokama neatsižvelgiant į pajamas, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos.“

Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 48¹ punktas (2011 m. birželio 29 d. redakcija)

skirtas įgyvendinti Įstatymo 21 straipsnio 4 daliai (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. liepos 1 d.), kurioje, kaip minėta, nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, kol vaikui sueis vieni metai, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka; mokant motinystės (tėvystės) pašalpą, į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos pajamos, gautos pagal autorines sutartis už darbą, atliktą iki pirmosios vaiko priežiūros atostogų dienos. Nuostatų 48¹ punkto pirmojoje pastraipoje (2011 m. birželio 29 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas šioje konstitucinės justicijos byloje tiriamais aspektais yra analogiškas nustatytajam Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. liepos 1 d.).

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatavus, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija, įsigaliojusi 2011 m. liepos 1 d.) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, kol vaikui sueis vieni metai, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina, kad ir Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2011 m. birželio 29 d. redakcija) atitinkamai tiek pat prieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

17. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytinos išvados, kad:

– Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2008 m. sausio 16 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį

turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai;

– Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2008 m. rugpjūčio 27 d., 2009 m. balandžio 8 d., 2009 m. rugpjūčio 26 d., 2009 m. gruodžio 23 d., 2010 m. rugsėjo 8 d. redakcijos) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai;

– Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2011 m. balandžio 13 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai;

– Nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2011 m. birželio 29 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, kol vaikui sueis vieni metai, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

18. Minėta, kad pareiškėjas – Kauno apygardos administracinis teismas prašo ištirti Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo

pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 49 punkto antrosios pastraipos (2008 m. sausio 16 d. redakcija) atitiktį Konstitucijos 29, 38, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-27/2011).

Pareiškėjas savo abejones dėl Nuostatų 49 punkto antrosios pastraipos (2008 m. sausio 16 d. redakcija) atitikties Konstitucijai grindžia tuo, kad, jo nuomone, ši nuostata diferencijuoja asmenis, dirbančius pagal darbo sutartį ir valstybės tarnyboje, tuo aspektu, kad riboja motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimą valstybės tarnautojams, kuriems išėtinė išmoka atleidžiant iš pareigų mokama praėjus vienam mėnesiui nuo valstybės tarnautojo atleidimo dienos.

19. Nuostatų 49 punkte (2009 m. balandžio 8 d. redakcija), kurio antrąją pastraipą (2008 m. sausio 16 d. redakcija) ginčija pareiškėjas, *inter alia* buvo nustatyta:

„Jeigu vienas iš tėvų (įtėvių) ar globėjas, įstatymų nustatyta tvarka išleistas vaiko priežiūros atostogų ir gaunantis motinystės (tėvystės) pašalpą, atleidžiamas iš darbo dėl įmonės, įstaigos, organizacijos likvidavimo ar bankroto bylos iškėlimo, taip pat dėl to, kad pasibaigė terminuotos darbo sutarties terminas arba Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatyme ir Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatyme nurodytų asmenų paskyrimo į pareigas terminas ar įgaliojimų laikas, jam paskirta motinystės (tėvystės) pašalpa mokama ne ilgiau kaip iki įsidarbinimo, išskyrus šių Nuostatų 48¹ punkte numatytą atvejį.

Tais atvejais, kai šio punkto pirmojoje pastraipoje nurodytam asmeniui atleidimo iš darbo dieną išmokama išėtinė išmoka ar kompensacija už nepanaudotas kasmetines atostogas, paskirtos motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimas tęsiamas neatsižvelgiant į šias draudžiamąsias pajamas. <...>“

Aiškinant Nuostatų 49 punkto (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) antrojoje pastraipoje (2008 m. sausio 16 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą kartu su nustatytoju Nuostatų 49 punkto pirmojoje pastraipoje (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) pažymėtina, kad pagal Nuostatų 49 punkte (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą pagrindas mokėti motinystės (tėvystės) pašalpą buvo siejamas su vaiko priežiūros atostogų metu apdraustojo gauta išėtine išmoka: jeigu išėtinė išmoka išmokama ne asmens atleidimo iš darbo dieną, o vėliau, pagal nustatytą teisinį reguliavimą toks asmuo buvo laikomas gavusiu draudžiamųjų pajamų ir jam turėjo būti mokamas apskaičiuotos motinystės (tėvystės) pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį gautos išėtinės išmokos skirtumas.

Vadinasi, pagrindas mokėti motinystės (tėvystės) pašalpą siejamas ir su vaiko priežiūros atostogų metu apdraustojo gautomis draudžiamosiomis pajamomis (išėtine išmoka), nesusijusiomis su darbu ar tarnyba šių atostogų metu.

20. Pažymėtina, kad Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 49 punktą (2009 m.

balandžio 8 d. redakcija) skirtas įgyvendinti Įstatymo 21 straipsnio 4 daliai (2008 m. birželio 17 d. redakcija), kurioje, kaip minėta, buvo nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas Vyriausybės tvirtinamų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų nustatyta tvarka.

21. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatavus, jog Įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2008 m. birželio 17 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Nuostatų 49 punkto (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) antroji pastraipa (2008 m. sausio 16 d. redakcija) tiek, kiek joje nebuvo nustatyta, kad tais atvejais, kai šio punkto pirmojoje pastraipoje nurodytam asmeniui išeitinė išmoka buvo išmokama ne jo atleidimo iš darbo dieną, o kitu vaiko priežiūros atostogų metu, tęsiant paskirtos motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimą neatsižvelgiama į šias draudžiamąsias pajamas, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

22. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Nuostatų 49 punkto (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) antroji pastraipa (2008 m. sausio 16 d. redakcija) tiek, kiek joje nebuvo nustatyta, kad tais atvejais, kai šio punkto pirmojoje pastraipoje nurodytam asmeniui išeitinė išmoka buvo išmokama ne jo atleidimo iš darbo dieną, o kitu vaiko priežiūros atostogų metu, tęsiant paskirtos motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimą neatsižvelgiama į šias draudžiamąsias pajamas, prieštaravo Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

23. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje netirs, ar Nuostatų 49 punkto (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) antroji pastraipa (2008 m. sausio 16 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucijos 29, 38, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

24. Vyriausybė 2011 m. birželio 29 d. priėmė nutarimą Nr. 765 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“, kuris įsigaliojo 2011 m. liepos 1 d. Šio nutarimo 1.10 punktu buvo pakeistas Nuostatų 49 punktas (2009 m. balandžio 8 d. redakcija), kurio antroji pastraipa (2008 m. sausio 16 d. redakcija) yra ginčijama šioje konstitucinės justicijos byloje, ir jis išdėstytas taip:

„Jeigu vienas iš tėvų (įtėvių) ar globėjas, įstatymų nustatyta tvarka išleistas vaiko priežiūros

atostogų ir gaunantis motinystės (tėvystės) pašalpą, atleidžiamas iš darbo dėl įmonės, įstaigos, organizacijos likvidavimo ar bankroto, taip pat dėl to, kad pasibaigė darbo sutartis arba Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme, Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatyme ir Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatyme nurodytų asmenų paskyrimo į pareigas terminas ar įgaliojimų laikas, jam paskirta motinystės (tėvystės) pašalpa mokama šių Nuostatų 44, 45, 46, 47 ir 48¹ punktuose nustatyta tvarka.

Tais atvejais, kai šio punkto pirmojoje pastraipoje nurodytam asmeniui, atleidžiamam iš darbo, išmokama išeitinė išmoka ar kompensacija už nepanaudotas kasmetines atostogas, paskirtos motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimas tęsiamas neatsižvelgiant į šias draudžiamąsias pajamas.

Jeigu vienas iš tėvų (įtėvių) ar globėjas, turintis šių Nuostatų 43.3 punkte nurodytą draudimo stažą, buvo atleistas iš darbo dėl įmonės, įstaigos, organizacijos likvidavimo ar bankroto, taip pat dėl to, kad pasibaigė darbo sutartis arba Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme, Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatyme ir Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatyme nurodytų asmenų paskyrimo į pareigas terminas ar įgaliojimų laikas, ir dėl to negavo vaiko priežiūros atostogų, jam motinystės (tėvystės) pašalpa mokama šių Nuostatų 44, 45, 46, 47 ir 48¹ punktuose nustatyta tvarka.

Jeigu vienas iš tėvų (įtėvių) ar globėjas, turintis šių Nuostatų 43.3 punkte nurodytą draudimo stažą, neįgijo teisės gauti motinystės (tėvystės) pašalpos dėl to, kad iki 2011 m. birželio 30 d. (įskaitytinai) buvo atleistas iš darbo pasibaigus darbo sutarčiai, motinystės (tėvystės) pašalpa jam mokama nuo 2011 m. liepos 1 d. šių Nuostatų 44, 45, 46, 47 ir 48¹ punktuose nustatyta tvarka.

Motinystės (tėvystės) pašalpa mokama Įstatymo 19 straipsnio 6 ir 7 dalių nustatyta tvarka, jeigu teisė ją gauti atsiranda prieš tai gimusio vaiko priežiūros atostogų laikotarpiu.“

Palyginus Nuostatų 49 punkto (2011 m. birželio 29 d. redakcija) antrojoje pastraipoje nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytuoju Nuostatų 49 punkto (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) antrojoje pastraipoje (2008 m. sausio 16 d. redakcija) pažymėtina, kad pagal Nuostatų 49 punkto (2011 m. birželio 29 d. redakcija) antrąją pastraipą tiek tais atvejais, kai šio punkto pirmojoje pastraipoje nurodytam asmeniui išeitinė išmoka išmokama jo atleidimo iš darbo dieną vaiko priežiūros atostogų metu, tiek tais atvejais, kai šio punkto pirmojoje pastraipoje nurodytam asmeniui išeitinė išmoka išmokama ne jo atleidimo iš darbo dieną, o kitu vaiko priežiūros atostogų metu, paskirtos motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimas tęsiamas neatsižvelgiant į šias draudžiamąsias pajamas.

Taigi ginčijamas Nuostatų 49 punkto (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) antrojoje pastraipoje (2008 m. sausio 16 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas šioje konstitucinės justicijos byloje nagrinėjamu aspektu buvo pakeistas iš esmės, todėl Nuostatų 49 punkto (2011 m. birželio 29 d. redakcija) antrosios pastraipos atitiktis Konstitucijai nėra tyrimo dalykas šioje

konstitucinės justicijos byloje.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija; Žin., 2008, Nr. 149-5999) 1 punktą tiek, kiek jame nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama, jeigu moteris nėštumo ir gimdymo atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 5 dalies (2008 m. gruodžio 18 d. redakcija; Žin., 2008, Nr. 149-5999) 2 punktą tiek, kiek jame nustatyta, kad tėvystės pašalpa neskiriama, jeigu vaiko tėvas tėvystės atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 18 straipsnio 2 dalis (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija; Žin., 2010, Nr. 157-7976) tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos nėštumo ir gimdymo atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai.

4. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 18³ straipsnio (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija; Žin., 2010, Nr. 157-7976) 2 dalis tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant tėvystės pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos tėvystės atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

5. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2007 m. gruodžio 4 d. redakcija; Žin., 2007, Nr. 132-5346) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko

priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

6. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2008 m. birželio 17 d. redakcija; Žin., 2008, Nr. 74-2864) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

7. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija; Žin., 2010, Nr. 157-7976) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

8. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio 4 dalis (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija; Žin., 2010, Nr. 157-7977) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, kol vaikui sueis vieni metai, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštarauja Lietuvos Respublikos

Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

9. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymu patvirtinto Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto (2003 m. birželio 19 d. redakcija; Žin., 2003, Nr. 64-2881) 15 straipsnio 1 dalies 4 punktas tiek, kiek jame buvo nustatytas draudimas muitinės pareigūnui dirbti kitą darbą neįvertinus, ar toks darbas (išskyrus kitą darbą valstybės tarnyboje bei darbą politinėse partijose ir politinėse organizacijose) sudarys prielaidas kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybą muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas dirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar yra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu, taip pat tiek, kiek jame buvo nustatyta, kad muitinės pareigūnui leidžiama dirbti konkrečiai šiame punkte nurodytą kitą darbą neįvertinus, ar toks kitas darbas nesudarys prielaidų kilti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktui tarnyboje muitinėje, panaudoti tarnybos muitinėje asmeniniais interesais, užsiimti veikla, diskredituojančia muitinės ar jos pareigūno autoritetą, trukdyti muitinės pareigūnui tinkamai atlikti savo pareigas, ar muitinės pareigūnas nedirbs tose įmonėse, įstaigose, organizacijose, kurių atžvilgiu jis turi valdingus įgaliojimus arba kurių veiklą kontroliuoja, prižiūri, arba dėl kurių priima kokius nors kitus sprendimus, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūno kitas darbas bus nesuderinamas su muitinės funkcijų vykdymu ir (ar) muitinės pareigūno statusu, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies nuostatai „piliečiai turi <...> teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

10. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 41 punkto antroji pastraipa (2009 m. balandžio 8 d., 2009 m. rugpjūčio 26 d., 2009 m. gruodžio 23 d., 2010 m. rugsėjo 8 d. redakcijos; Žin., 2009, Nr. 42-1620; Žin., 2009, Nr. 107-4475; Žin., 2009, Nr. 158-7164; Žin., 2010, Nr. 107-5535) tiek, kiek joje nustatyta, kad motinystės pašalpa neskiriama, jeigu moteris nėštumo ir gimdymo atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, nuo kurių skaičiuojamos ligos ir motinystės socialinio draudimo įmokos, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos

39 straipsnio 2 daliai.

11. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 41 punkto antroji pastraipa (2011 m. balandžio 13 d. redakcija; Žin., 2011, Nr. 46-2180) tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos nėštumo ir gimdymo atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 39 straipsnio 2 daliai.

12. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2008 m. sausio 16 d. redakcija; Žin., 2008, Nr. 11-387) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą, jam mokamas šios pašalpos ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

13. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2008 m. rugpjūčio 27 d., 2009 m. balandžio 8 d., 2009 m. rugpjūčio 26 d., 2009 m. gruodžio 23 d., 2010 m. rugsėjo 8 d. redakcijos; Žin., 2008, Nr. 104-3982; Žin., 2009, Nr. 42-1620; Žin., 2009, Nr. 107-4475; Žin., 2009, Nr. 158-7164; Žin., 2010, Nr. 107-5535) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, šių atostogų metu turi iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos

gautų draudžiamųjų pajamų, kurių dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų draudžiamųjų pajamų skirtumas, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

14. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2011 m. balandžio 13 d. redakcija; Žin., 2011, Nr. 46-2180) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

15. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 48¹ punkto pirmoji pastraipa (2011 m. birželio 29 d. redakcija; Žin., 2011, Nr. 79-3868) tiek, kiek joje nenustatyta, kad jeigu apdraustasis, kuris buvo ar yra išleistas vaiko priežiūros atostogų, kol vaikui sueis vieni metai, turi iš jų metu vykdytos darbinės veiklos gautų pajamų, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra draudžiamosios pajamos ir jų dydis mažesnis už motinystės (tėvystės) pašalpą (bendrą šių pašalpų sumą), jam mokamas šios pašalpos (bendros šių pašalpų sumos) ir jo atitinkamą mėnesį turėtų darbinės veiklos pajamų skirtumas, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 39 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat tiek, kiek joje nenustatyta, kad mokant motinystės (tėvystės) pašalpą į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos visos darbinės veiklos pajamos, gautos vaiko priežiūros atostogų metu iš ne per jas vykdytos darbinės veiklos, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

16. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 49 punkto (2009 m. balandžio 8 d. redakcija) antroji pastraipa (2008 m. sausio 16 d. redakcija; Žin., 2008, Nr. 11-387) tiek, kiek joje nebuvo nustatyta, kad tais atvejais, kai šio punkto pirmojoje pastraipoje nurodytam asmeniui išėtinė

išmoka buvo išmokama ne jo atleidimo iš darbo dieną, o kitu vaiko priežiūros atostogų metu, tęsiant paskirtos motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimą neatsižvelgiama į šias draudžiamąsias pajamas, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 39 straipsnio 1 daliai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Egidijus Bieliūnas

Toma Birmontienė

Pranas Kuconis

Gediminas Mesonis

Ramutė Ruškytė

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Romualdas Kęstutis Urbaitis

Dainius Žalimas